

RANDKRANT

Maandblad over de Vlaamse Rand · juni 2019 · jaar 23 · #05

FR · DE · EN

traductions
Übersetzungen
translations

**Toenemend risico
op overstromingen**

**'Sorry, pater Damiaan,
Merckx is de
allergrootste Belg'**

Anne Gruwez en Christophe Busch
**'Niet zozeer de waarheid
bevrijdt,
wel de duidelijkheid'**

Een plek onder de zon
**De beste terrassen
van de streek**

+ AGENDA

Valeria Luiselli
Horacio Castellanos Moya
**Latijns-Amerikaanse
topauteurs bij Passa Porta**

Dieren zorgen voor mensen

Finke Jacobs werd vorige maand door Bérénice Amerijckx aangeduid om **deketing** voort te zetten.

Op ontdekking

De 26-jarige Finke Jacobs heeft het voor zijn thuishaven. 'Ik ben een echte Asse-naar, doorliep er zowat mijn hele jeugd en was er altijd heel actief in jeugdverenigingen. De Chiro, speelplein, jeugdhuis, voetbal, noem maar op. Mijn sociale leven speelt zich hier af. En dat zal niet snel veranderen. Daarom ben ik met mijn vriendin gaan samenwonen, vlakbij in Relegem.'

'Asse is een aangename en levendige gemeente. Het landelijke karakter trekt mij aan. Je kan er vrij en rustig wandelen, joggen of fietsen langs mooie paden naar andere plekken in de Rand. En dat terwijl alle voordelen van Brussel binnen handbereik liggen. Die combinatie is een grote troef. Ik hou van onze hoofdstad. Zo ga ik er af en toe op stap, volgde er unief en werk ik er als marketeer bij bpost. Daar wonen zou voorlopig een brug te ver zijn. Net vanwege de drukte. De Rand geniet nog altijd mijn voorkeur.'

NIEUWSGIERIGHEID

'Het gemeenschapsgevoel in Asse is echt aanwezig. Kijk maar naar de talrijke verenigingen die veel volk lokken. Heel wat inwoners uit de deelgemeenten Relegem en Zellik spenderen hun vrije tijd ook in het nabijgelegen Wemmel of in de hoofdstad. In Zellik is de verstedelijking meer zichtbaar, wat zich ook vertaalt in het verenigingsleven. Maar je moet dat positief bekijken. Het scheidt weer andere mogelijkheden om mensen samen te brengen. Het nieuwe jeugdhuis bijvoorbeeld, dat er onder een andere formule opening. Meer openingsuren in de week en andere activiteiten.'

'Wat hier beter kan, is de mobiliteit. Relegem is tijdens de spitsuren één ware sluipteg, ter-

wijl de fiets- en wandelpaden vrij beperkt zijn. Veel ouders laten hun kinderen omwille van de onveiligheid dan ook niet meer per fiets of te voet naar school gaan. Begrijpelijk. Dat maakt het uiteraard wel nog drukker op de baan.'

'Vaak wordt 'den buiten' vereenzelvigd met de zogenaamde landelijke mentaliteit, bedeesd voor het onbekende. Ik vind dat goed meevallen. Een afwachtende reactie tegenover een nieuwe buur die er wat anders uitziet, is vaak een reflex. Interactie tussen mensen is dan ook de boodschap. Sommigen mensen zijn minder geneigd dit te doen, anderen gaan uit nieuwsgierigheid op ontdekking. Ik ben meer van het tweede type.'

SCHAAMTEBROKJE

'Na mijn middelbaar heb ik een jaar in Boliviaë doorgebracht. En tijdens mijn studies zat ik een half jaar in Noorwegen. Dat zijn interessante ervaringen. Andere culturen en gewoonten ontdekken en begrijpen, daar heb ik een zwak voor. Zo houd je op een leuke en kritische manier je eigen identiteit onder de loep. Het is bijvoorbeeld fascinerend te zien hoe Belgen het laatste hapje of portie op tafel laten liggen. Het schaamtebrokje noem ik dat. Dat zie je niet overal.'

'In Boliviaë geef je warme knuffels wanneer je vrienden tegen het lijf loopt. Het eten wordt er met iedereen gedeeld. Hier hebben we niet de reflex om zonder meer elk koekje te delen. In Noorwegen tref je het andere uiterste. Mensen zijn er individualistischer en zitten meer in hun eigen cocon, zoals op het openbare vervoer bijvoorbeeld. Het scheidt een heel andere sfeer in vergelijking met de babelbus in Boliviaë. Fascinerend vind ik dat.'

TEKST David Bitoune • FOTO Filip Claessens

AGENDA

JUNI
2019

VERDELING RandKrant juni wordt bus-aan-bus verdeeld in Meise, Merchtem, Asse, Wemmel, Dilbeek, Sint-Pieters-Leeuw, Drogenbos, Linkebeek, Beersel en Sint-Genesius-Rode.

10

23

12
04

INHOUD

04

10

14

06 VAN ASSE TOT ZAVENTEM

12 OPVERKENNING

13 MIJNGEDACHT

14 LEVENSKUNST

19 MIDDENIN

21 GOEDGEKRUID

25 INTERVIEW

26 BOUWERK

32 GEMENGDE GEVOELENS

‘Toenemend risico op overstromingen’

Wat is er aan de hand met ons water? Aan de ene kant is het elke zomer bang afwachten voor overstromingen. Aan de andere kant haalt de waterstand nog steeds niet terug zijn normale peil. En de waterkwaliteit van onze rivieren is niet overal wat het moet zijn. Hoe komt dat allemaal?

EN

‘Sorry, pater Damiaan, Merckx is de allergrootste Belg’

Op 6 juli start de Tour de France in Brussel, als hulde aan Eddy Merckx en zijn eerste Tourzege vijftig jaar geleden. In zijn boek ‘Eddy! Eddy!’ Eddy!’ beschrijft Geert De Vriese het overtuigende aandeel van de wielerved uit zijn kinderjaren in de geschiedenis van de Tour.

FR

‘Niet zo zeer de waarheid bevrijdt, wel de duidelijkheid’

In de mens blijven geloven. Ook al weet je dat hij tot gruwelijke daden in staat is. Anne Gruwez en Christophe Busch vertellen hoe ze dat doen. ‘Het is belangrijk dat je de mens niet herleidt tot de daad die hij heeft gesteld. Ik veroordeel nooit de mens. Wel zijn gedrag.’

DE

COLOFON RandKrant verschijnt maandelijks (niet in januari, juli en augustus) op 98.000 exemplaren. Het is een uitgave van de Vlaamse Gemeenschap en de provincie Vlaams-Brabant. • **Realisatie** vzw 'de Rand' • **Hoofdredacteur** Geert Sellselach • **Eindredacteur** Ingrid Laporte • **Fotografie** Filip Claessens en David Legréve • **Redacteuren** Michaël Bellon, David Bitoune, Bart Claes, Tina

Deneuer, Tine De Wilde, Herman Dierickx, Nathalie Dirix, Karla Goetvinck, Gerard Hautekeur, Joris Herpol, Joris Hintjens, Tine Maenhout, Ines Minten, Anne Peeters, Tom Serkeyn, Wim Troch, Fatima Ualgasi, Sofie Vandenberg, Luc Vanheerentals, Lene Van Langenhove, Dirk Volckaerts en Heidi Wauters • **Website** Dorien De Smedt • **Redactieadres** Kaasmarkt 75, 1780 Wemmel,

tel 02 767 57 89, e-mail randkrant@derand.be, website www.randkrant.be • **Verantwoordelijke uitgever** Eddy Frans, Agentschap 'de Rand', Witherendreef 1, 3090 Overijse • **Vormgeving** Jansen & Janssen Creative Content, Gent • **Druk** Corelio, Erpe-Mere • RandKrant wordt gedrukt op FSC(i)-gecertificeerd papier – licentienummer: FSC-C004762

‘Toenemend risico op overstromingen’

Op het einde van de zomer blijft het in een aantal randgemeenten de billen bang toeknijpen in de hoop dat er geen overstromingen zullen plaatsvinden. Aan de andere kant heeft de waterstand, na een heet en kurkdroog jaar, nog steeds niet terug zijn normale peil gehaald. Wat zijn de specifieke problemen in de Rand en speelt de klimaatopwarming hierin een rol?

TEKST Luc Vanheerentals • FOTO Filip Claessens

Ook de provincie Vlaams-Brabant wordt geconfronteerd met tal van aan water gerelateerde problemen, zoals wateroverlast, lage grondwaterstand en slechte waterkwaliteit in de rivieren. De klimaatopwarming gaat gepaard met frequentere hevige weersomstandigheden waardoor het risico op overstromingen en lange droogteperiodes in de toekomst zal toenemen. Als gevolg van de hoge verhardingsgraad en beperkte ruimte voor waterberging is het risico op overstromingen in de Vlaamse Rand hoger dan elders in de provincie. Daarom zijn er volgens gouverneur Lodewijk De Witte extra inspanningen nodig.

OVERSTROMINGSGEVAAR NIET GEWEKEN

‘De Vlaamse Milieumaatschappij verwacht voor Vlaanderen dat in 2100 grotere rivieren een derde en kleine rivieren dubbel zo vaak het kritisch waterpeil zullen bereiken of overschrijden. Het aandeel gebouwen dat kan overstro-

men, stijgt van 25 naar 41%. Tegen 2050 wordt een toename van overstromingsschade voorspeld met 50%. Vandaag valt er al 13% meer neerslag dan bij het begin van de metingen in 1833’, aldus De Witte. In de Vlaamse Rand manifesteert deze evolutie zich volop. Ondanks de investeringen in onder meer bufferbekkens worden Sint-Pieters-Leeuw (Zuunbeek), Beersel (Molenbeek), Wommel en Grimbergen (Maalbeek), Merchtem (Grote en Kleine Molenbeek), Machelen (Woluwe),... vaker geconfronteerd met overstromingen. In de periode 2011-2018 werd om die reden in Vlaams-Brabant liefst zestien keer een alarmfase afgekondigd.

De reden dat de Rand kwetsbaarder is voor overstromingen heeft vooreerst te maken met de dichte bebouwing, die zich vaak dicht bij de waterlopen situeert. Hierdoor is niet alleen het overstromingsrisico groter, maar is er minder plaats voor gebieden waar men water kan bergen. Daarnaast is er de hoge verhardings-

graad waardoor water bij neerslag minder in de bodem dringt en sneller afloopt richting waterloop. ‘In Vlaams-Brabant is 14,55% van de oppervlakte verhard, een halve procent meer dan gemiddeld in Vlaanderen. In de Vlaamse Rand ligt dit percentage nog hoger.’ Het risico op erosie is, op enkele uitzonderingen na, in elke randgemeente ‘sterk’, in Asse en Overijse zelfs ‘zeer sterk’.

NOG VIJFTIG JAAR

De provincie heeft de afgelopen decennia, in samenwerking met anderen, op tal van locaties bufferbekkens aangelegd die bij zware neerslag erger voorkomen. ‘Gronden laten overstromen, is niet evident wanneer de rivier vervuild is, zeker als het gaat om landbouw- of natuurgebied. Langs de Zuunbeek in Sint-Pieters-Leeuw bijvoorbeeld zijn er mogelijkheden voor de aanleg van wachtbekkens, maar zullen er eerst nog rioleringswerken uitgevoerd moeten worden om de waterkwaliteit te verbeteren. Vaak spelen ook grote financiële belangen mee. In Lembeek bijvoorbeeld hebben we door een grondruil van bedrijventerreinen een circa 6 ha groen terrein kunnen verwerven als overstromingsgebied.’

Ook inzake erosiebestrijding is er de afgelopen jaren in Vlaams-Brabant heel wat gebeurd. Zo maakten bijna alle betrokken gemeenten een erosiebestrijdingsplan op. De provincie wief erosiebestrijdingscoördinatoren aan die

De reden dat de Rand kwetsbaarder is voor overstromingen heeft vooreerst te maken met de dichte bebouwing, die zich vaak dicht bij de waterlopen situeert.

gemeenten bijstaan en landbouwers sensibiliseren gronden optimaal te bewerken. Naast 75% subsidie via het Vlaamse Erosiebesluit kent ook de provincie subsidies (15% met een maximum van 15.000 euro) toe voor investeringen. Tot nog toe werden 62 projecten gerealiseerd. De Witte begrijpt echter niet waarom zo'n zware administratieve verplichtingen worden opgelegd voor simpele maatregelen zoals de aanleg van een poel of houthakseldam. Hij verwijst hierbij naar een project in Sint-Genesius-Rode 'waar iedereen achter stond', maar het verkrijgen van een vergunning lang aansloopte. 'Aan het huidige ritme duurt het nog vijftig jaar om alle knelpunten op te lossen, zegt onze dienst Waterlopen. Rekening houdend met de te verwachten hevige onweders en intensere regenbuien valt te vrezen dat dit nog zal toenemen.'

MEER ACTIE NODIG

Volgens de gouverneur zal er nog veel meer moeten gebeuren om het overstromingsrisico in de toekomst in te dijken. Zo moeten we door ontharding het water meer in de grond laten dringen. Dit beperkt niet alleen de hoeveelheid afstromend water, maar komt ook de grondwaterstand ten goede. Om een reële impact te hebben zal de ontharding op een voldoende grote schaal moeten gebeuren. Hij pleit voor maatregelen om de verhardingsgraad in Vlaams-Brabant op tien jaar tijd te verminderen van 14,5

EN

HIGHER RISK OF FLOODING

Larger rivers are set to reach or exceed the critical water level one-third more often by 2100 and smaller ones twice as often, with the percentage of buildings that can be flooded rising from 25% to 41%. A 50% increase in flood damage is expected by 2050, while the present level of rainfall is already 13% higher than when records started being kept in 1833. This development is clearly apparent in the Vlaamse Rand. Despite

investments in buffer basins, Sint-Pieters-Leeuw (Zuunbeek), Beersel (Molenbeek), Wommel and Grimbergen (Maalbeek), Merchtem (Grote Molenbeek and Kleine Molenbeek), Machelen (Woluwe),... are experiencing more flooding nowadays than in the past. For this reason, no fewer than sixteen alerts were issued during the 2011-2018 period in Flemish Brabant. What is the solution?

naar 13,5%. Het gaat hier in totaal om 2.106 ha of gemiddeld 32 ha per gemeente. Wat er vanaf nu blijkt aan verharding voor nieuwbouw en dergelijke moet elders worden gecompenseerd.

Ook huishoudens kunnen volgens De Witte bijdragen tot een oplossing door regenwater op te vangen in regenputten voor hergebruik in bijvoorbeeld toiletten of infiltratie in de tuin. Zo is voor de helft van het huishoudelijk watergebruik geen drinkwater nodig, terwijl dit in de praktijk slechts voor 10% gebeurt. De provinciale hemelwaterverordening, die bij nieuwbouw of verbouwing de aanleg van een regenwaterput verplicht, moet worden aangevuld met minimumnormen voor duurzaam watergebruik en verharding. 'Waar mogelijk dient het regenwater afgekoppeld van de riolering.' Om dit te controleren pleit de gouverneur ervoor om, naar analogie met energieprestatiecertificaten, ook voor de omgang met water een certificaat op te maken.

'Aan het huidige ritme zal het nog vijftig jaar duren om alle knelpunten op te lossen.'

Net als ontharding is beperking van het gebruik van leidingwater door huishoudens een van de maatregelen die bijdraagt tot een goede grondwaterstand. Deze is momenteel als gevolg van de langdurige droogte tijdens de voorbije zomer (het grootste aantal dagen zonder regen sinds 1833) bijzonder laag. 'Het waterpeil bevindt zich voor deze periode van het jaar op het laagste niveau in tien jaar. Op alle plekken in de Vlaamse Rand waar het grondwater wordt gemeten, staat het zeer laag.' Klimaat specialisten voorspellen nog meer zomerdroogtes. Als de toegenomen winterneerslag niet meer voldoende is om de afnemende neerslag in de zomer te compenseren, zal het watertekort alsmaar groter worden.

WATERKWALITEIT RIVIEREN

De Europese kaderrichtlijn Water uit 2000 legt

op dat alle waterlopen tegen 2015 minstens het label 'goed' moesten hebben. 'Daar hebben we tot nu toe bedroevend weinig van terecht gebracht. Geen enkele waterloop in Vlaanderen heeft dit streefdoel tot dusver gehaald. We kregen een verlenging tot 2027, maar als we verder doen zoals nu, vrees ik dat we ook die limiet niet zullen halen.' Precies dankzij de verstedelijking, waardoor de riolerings- en zuiveringsgraad hoger is, doet de Rand het op dat vlak beter, maar ook hier scoort geen enkele waterloop goed. Er is in Vlaams-Brabant overigens nog veel werk aan de winkel, want 21% van het huishoudelijk afvalwater komt nog ongezuiverd in de waterlopen terecht. 15% door het ontbreken van een riolering, 6% omdat de riolering niet aansluit op een zuiveringsinstallatie. Deze installaties werken overigens efficiënter naarmate het afvalwater minder verdund is door regenwater.

'Het waterbeleid heeft de laatste decenia een hele weg afgelegd. We zijn beter beschermd tegen overstromingen, de zuiveringsgraad van het huishoudelijk afvalwater steeg, de waterkwaliteit nam toe, het waterverbruik in onze industrie werd efficiënter. Er is echter nog een hele weg te gaan en de klimaatverandering maakt het watervraagstuk zwaarder en ingewikkelder. Om ons veerkrachtiger te maken tegen zowel droogte als wateroverlast zullen we de krachten moeten bundelen. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid, want in de aanpak speelt zowel het ruimtelijk orderings- en vergunningenbeleid, het waterbeheer, de versnelde investering in riolering en waterzuivering, inspanningen voor hergebruik van water in industrie, kantoren en handel, een watervriendelijke landbouw een rol. Ook op het vlak van de huishoudens is er nog heel wat vooruitgang te boeken op vlak van waterzuinigheid, regenwateropvang en infiltratie.

i Dit artikel vindt zijn inspiratie in de toespraak *Te nat, te droog?* die provinciegouverneur Lodewijk De Witte in februari hield voor de provincieraad van Vlaams-Brabant. Wie de volledige toespraak wil lezen: www.vlaamsbrabant.be

Nieuw leven in de stelplaats

SCHEPDAAL De tramsite in Schepdaal, een deelgemeente van Dilbeek, lijkt een tweede adem te hebben gevonden. Het gaat om de enige stelplaats van de buurtspoorwegen in ons land die volledig is bewaard. De site was jarenlang enkel te bezoeken op afspraak, maar sinds kort is ze weer elke donderdag- en zondagnamiddag open. Een groep enthousiaste vrijwilligers blies het trammuseum nieuw leven in. 'Onze oude trams en het stationsgebouw blijven heel wat mensen fascineren', zegt Pascal Mathieu, een van de drijvende krachten van het museum. 'Het is intussen ook een populair decor voor trouw- en communiefoto's en filmopnames. Dankzij de nieuwe groep vrijwilligers kunnen we

een open monument zijn. We zijn trouwens nog altijd op zoek naar extra mensen.' De tramsite van Schepdaal leende in mei, ter gelegenheid van een grote openluchttentoonstelling over 150 jaar trams in Brussel, ook een aantal van zijn zeldzame exemplaren uit. 'Op die manier zetten we de tram in de kijker en krijgen we meer bekendheid. In de toekomst is het de bedoeling om met nog meer partners samen te werken.' - TD

i Meer over de tramsite van Schepdaal vind je op www.tramsiteschepdaal.be. Wie interesse heeft om er als vrijwilliger aan de slag te gaan, kan mailen naar p.mathieu@telenet.be.

Een plek onder de zon

VLAAMSE RAND Wat zijn de beste terrasjes van de streek? Aan het begin van misschien opnieuw een hete zomer is dat een kardinale vraag. Na 25 jaar professionele en andere activiteiten in de Rand, zonder veel recent veldonderzoek, denk ik onmiddellijk aan vier *hotsspots*. Sinds de Markt van Asse meer dan dertig jaar geleden grotendeels verkeersvrij werd gemaakt, is dit toch één van de betere hangplekken. Een heel plein vol cafés, daar vinden zowel liefhebbers van zon- als van schaduwplekjes hun gading. Sinds de reconversie van de kanaalzone in Vilvoorde is het ook daar aangenaam vertoeven in de zomer. In de Kruitfabriek valt er meestal wel iets te beleven (bv. een gratis afterwork elke derde donderdag van de maand en een markt en brunch elke eerste zondag), maar zelfs zonder extra entertainment zijn de bar en het restaurant goed voor een zalige middag. Voor wie het liever wat minder bruut Berlijns heeft: meer naar het centrum is er brasserie Canal met zicht op kanaal. Gouwe ouwen in de Rand zijn de watermolens op de Maalbeek in Grimbergen. Zowel op de binnenplaats van de Tommenmolen als langs de vijver van de 's Gravenmolen kan je genieten van een kaart met Vlaamse klassiekers. Traditionele waarden vind je ook in Beersel en deelgemeenten, van oudsher een pleisterplek voor dagjestoeristen. Google op 't Kriekske, De Eekhoorn, De Smidse of In de Oude Pruim (tegenover De Neu Pruim, maar die hebben geen terras). Of als het wat minder Breugeliaans mag: even verderop in dezelfde straat restaurant Youkounkoun. Met de redactie van RandKrant gaan we de komende weken een en ander uittesten. We brengen er verslag over uit op www.randkrant.be. Laten we daar meteen ook een oefening in participatieve journalistiek van maken. Dus: alle constructieve verhalen zijn welkom. Maar denk eraan: een goede journalist checkt en dubbelcheckt. - KG

Testrit met de Ringtrambus

NOORDRAND In afwachting van een echte tram is de Ringtram een bus. De Ringtrambus heeft onlangs zijn eerste testritje gemaakt. De eerste trambus van ons land zal vanaf september tussen UZ Brussel (Jette) en Brussels Airport rijden, via Vilvoorde. 'De trambus is 24 meter lang en combineert het comfort van een tram met de wendbaarheid van een bus', zegt Ben Weyts (N-VA), Vlaams minister van Mobiliteit. 'De trambus moet pendelaars verleiden om de auto vaker te laten staan. We lanceren dit nieuwe aanbod op de plaats waar de vraag het grootst is: in de Vlaamse Rand tussen grote attractiepolen van economie en tewerkstelling.' De hybride trambussen zijn tot een kwart stiller en zuiniger dan gewone bussen. De komende maanden legt De Werkvennootschap voor de Ringtrambus in de Noordrand een vrije busbaan van 16 km aan. De Lijn zal de trambussen intussen grondig testen en haar chauffeurs opleiden. Het laatste nieuws over het trambusproject lees je op www.ringtrambus.be. - TD

Feesten voor een goed doel

MOORSEL De Volksfeesten in Moorsel, een deelgemeente van Tervuren, brachten vorig jaar een paar duizend mensen op de been en dat zal op 28, 29 en 30 juni tijdens de 36e editie wellicht niet anders zijn. 'We zijn een klein dorp, maar omdat we toffe activiteiten voor alle leeftijden aanbieden, weten we elk jaar flink wat volk te lokken', zegt Sigrid Schollen. 'Op vrijdag starten we met een kinderfuif en daarna een comedy-avond met Nigel Williams en Johnny Trash. Zaterdag is er veel muziek, een pop-upmarkt met ecologische producten en voor de kinderen een touwenparcours en een skate-initiatie. Zondag sluiten we af met nog meer muziek, een kinderrommelmarkt, fietstochten en kinderkoers rond de kerk.' De opbrengst van het feestweekend gaat naar een goed doel. Vorig jaar was dat maar liefst 21.000 euro. Dit jaar mogen de schoolvervangende dagopvang De Eglantier uit Leefdaal en het inclusieve kinderdagverblijf Villa Clementina in Zemst een cheque verwachten. - TD

 Het hele programma van de Volksfeesten in Moorsel vind je op www.facebook.com/volksfeestenmoorsel

Omloop de Groene Gordel

DILBEEK/HUIZINGEN Op zondag 1 september laat de Vlaamse Rand zich van zijn beste kant zien tijdens het Gordelfestival. Fietsen en wandelen kan vanuit het provinciedomein van Huizingen en focusgemeente Dilbeek. 'In Huizingen kan je met de fiets, de mountainbike of te voet vertrekken. Vanuit Dilbeek starten er fietstochten en wandelingen. In focusgemeente Dilbeek legt de animatie het accent op jongeren en cultuur, in Huizingen trekken we volop de kaart van de kinderen en jonge gezinnen', legt Nena Leunis van organisator Flanders Classics uit. Nieuw dit jaar is de Omloop de Groene Gordel, een lange fietstocht die je op individuele basis kan fietsen. 'Het gaat om een tocht van 100 of 140 kilometer die je in je eigen tempo aflegt', zegt Leunis. 'Vertrekken doe je tussen 7 en 10.30 uur vanuit Dilbeek.' Verenigingen, vrienden of families uit de faciliteitengemeenten kunnen dankzij vzw 'de Rand' gratis de bus nemen naar Dilbeek en terug. Een plekje reserveren kan via www.gordelfestival.be. Daar vind je ook alle informatie over de fiets- en wandeltochten en de animatie. - TD

Alles over hout

MEISE De Plantentuin heeft er een bijzondere attractie bij: het HOUTlab, een plek waar je kennismakert met alle aspecten van hout. 'De Plantentuin beheert belangrijke historische houtcollecties, in totaal ongeveer 7.500 houtmonsters van boomsoorten van over de hele wereld. De historische kern van deze collectie bestaat uit collectiestukken uit het voormalige Bosmuseum', vertelt Manon Van Hove van de Plantentuin. 'Dit museum bevond zich in de Brusselse Kruidtuin en werd in 1902 officieel geopend. Na de verhuis van de Plantentuin van Brussel naar Meise werd het museum nooit heropgebouwd. De collectiestukken zijn na meer dan een halve eeuw van onder het stof gehaald. Ze vormen nu de basis voor de creatie van het HOUTlab, een uniek educatief houtmuseum.' Op 8 juni opent Plantentuin Meise ook een gloednieuwe rozentuin. 'De vorm van de rozentuin is geïnspireerd op een ontluikende roos. Het labyrint in het centrum vertelt het verhaal van het ontstaan en de evolutie van de wilde rozen en toont hoe ze verwant zijn. In de perken rond de zichtheuvel kom je te weten hoe vanuit de wilde rozen de tuinrozen werden geselecteerd en ontwikkeld.' - TD

De nieuwe pendelparking Coovi op de grens met **Sint-Pieters-Leeuw** is klaar. In de parkeertoren is er plaats voor 1.200 auto's, 150 deelwagens en 270 fietsen. • In de Watertorenstraat in **Hoeilaar** is een hondenloopweide in gebruik genomen. • Telecomoperator Proximus gaat **Vilvoorde** van glasvezel voorzien. • Het UZ Brussel in Jette, wordt de komende jaren grondig vernieuwd. Bestaande gebouwen worden afgebroken, nieuwe worden opgetrokken. Tegen 2027 moet alles klaar zijn. Kostprijs: 345 miljoen euro. • Omdat de vraag naar hun bier vanuit de VS en Azië blijft stijgen, investeert Brouwerij Lindemans uit **Sint-Pieters-Leeuw** 20 miljoen euro in een nieuwe vestiging aan het Ruysbroeckveld. • Het vernieuwde atletiekpark Den Heurk in **Overijse** is voortaan betalend. Inwoners van de gemeente betalen 1,60 euro voor één beurt. • Het Initiatief Buitenschoolse Opvang **Overijse** heeft de Gouden Kinderschoen 2019 gewonnen. Deze prijs bekroont de gemeente voor de inzet en investeringen op vlak van kinderopvang. • Vanaf 2021 brengen zelfrijdende bussen passagiers en werknemers van Brussels Airport in **Zaventem** naar de terminal en terug. • Aan de Kersenbergh in **Nossegem** is de eerste steen van de nieuwe lokalen van de Europascouts gelegd. • Sinds begin dit jaar heeft afvalintercommunale Interza vijfhonderd sluikestorten, goed voor 16 ton afval, opgehaald in **Zaventem**. Steenokkerzeel, **Wezembeek-Oppem**, **Kraainem** en Kampenhout. • De wegpolicie in Vlaams-Brabant kampt met een personeelstekort van meer dan 50%. • De Steenweg naar Eigenbrakel in **Beersel** is de eerste gewestweg in Vlaanderen met een 3D-zebrapad. • **Meise** investeert in vier nieuwe vandalisbestendige schuilhuisjes van de Lijn. • Ine Van Wymersch, procureur des konings van **Halle-Vilvoorde**, pleit voor de afschaffing van de bijzondere taalwet in rechtszaken.

Het jaagpad langs het kanaal wordt tussen Halle en Brussel verbreed tot vier meter en krijgt een asfaltlaag. Kostprijs: 2 miljoen euro. • In **Beersel** en **Drogenbos** wordt de verlichting op de middenberm van de Ring vervangen door energiezuinige LED-verlichting. De vangrails worden vervangen door betonnen veiligheidsstootbanden en er komen nieuwe geluidsschermen. • In de Imbroekstraat in **Zaventem** is het woonproject Goodlife met 50 assistentiewoningen voor 65-plussers in gebruik genomen. • Ten laatste zaterdag 15 juni zal de brug in **Humbeek**-Sas opnieuw in gebruik worden genomen. • De historische achterstand inzake welzijn in **Halle-Vilvoorde** raakt niet weggewerkt, zo blijkt uit een analyse van de provincie Vlaams-Brabant. • De werken voor het nieuwe skatepark aan de Piereman in **Strombeek-Bever** zijn gestart. Kostprijs: 150.000 euro. • **Zaventem** verlaagt de leeftijd voor GAS-boetes naar 14 jaar. • De provincie Vlaams-Brabant investeert 296.588 euro in 17 sociale economieprojecten in onder andere **Asse**, **Dilbeek**, **Overijse**, **Sint-Pieters-Leeuw** en **Vilvoorde**. • De Vlaamse overheid en de provincie onderzoeken de mogelijkheid van een Nationaal Park Brabantse Wouden. • Faciliteitengemeenten **Drogenbos**, **Kraainem**, **Linkebeek**, **Sint-Genesius-Rode** en **Wezembeek-Oppem** beslisten om de kiesbrieven voor de verkiezingen van 26 mei meteen ook in het Frans te versturen. Dat gaat in tegen de taalwetgeving. • De voorbije twee jaar zijn in **Ruisbroek** meer dan 3.200 parkeerboetes uitgeschreven voor overtredingen in de blauwe zone. • Een project rond autodelen en de komst van 102 extra plaatsen moet de parkeerdruk in **Ruisbroek** laten afnemen. • **Overijse** en **Hoeilaart** starten, samen met de Vlaamse Landmaatschappij, met de realisatie van een natuurlijke verbinding tussen het Meerdaalwoud en het Zoniënwoud. Het landinrichtingsplan IJsevallei verbindt groene plekken langs de IJse en het natuurlijke karakter van de waterloop wordt hersteld. • De trajectcontroles op de Ninoofsesteenweg in **Scheddaal** en **Itterbeek** zijn een jaar na de installatie nog steeds niet operationeel. Er blijkt een probleem te zijn met het verzenden van de data. Er is een oplossing in zicht. • JH

Erfgoed in Loods 68

RELEGEM Het Onroerend Erfgoeddepot van Vlaams-Brabant huist sinds kort in Loods 68 op de site van het PIVO in Relegem, een deelgemeente van Asse. 'Het depot bewaart en beheert archeologische vondsten en documentatie uit Vlaams-Brabant, waarvan een groot deel uit de Vlaamse Rand', legt beheerder Jan De Cock uit. 'De collectie staat ter beschikking van wetenschappers en het grote publiek. Je kan artefacten uitlenen voor een tentoonstelling of onderzoeksrapporten raadplegen voor een bachelor- of masterproef.' In de depotruimte worden de archeologische vondsten in de juiste klimatologische omstandigheden bewaard. Zo is er onder meer een speciale koelcel voor materiaal dat daar om vraagt. Wie het nieuwe Onroerend Erfgoeddepot wil bezoeken, kan dat op 15 juni van 11 tot 12 uur ter gelegenheid van de Archeologiedagen. Je krijgt dan een uitgebreide rondleiding en uitleg over de werking en het materiaal dat er wordt bewaard. Inschrijven is wel verplicht via mail naar erfgoed@vlaamsbrabant.be. • TD

Boeren trekken naar de stad

LAKEN Een vijftiental boeren en producenten uit de Vlaamse Rand verkopen tegenwoordig hun waren op de *Boeren Marché*, een marktje op het Muziekplein van de Thurn & Taxis site. Ze verkopen er onder meer verse zuivelproducten, honing, groenten en fruit, en wafels. 'Boeren Marché zet in op de korte keten, een verhaal dat almaar meer mensen boeit', legt woordvoerder Caroline Audoor uit. 'Het initiatief maakt tegelijk deel uit van *Brussel Lust*, een project dat Brussel met de Rand wil verbinden en de afzetmarkt van de lokale boeren en producenten van ambachtelijke producten wil vergroten. De site van Thurn & Taxis heeft veel potentieel, gezien het nieuwe grote woonproject en de vele bedrijven die er intussen een plek hebben gevonden.' Boeren Marché is er elke vrijdag van 12 tot 19 uur, en dat tot eind augustus. • TD

Blijven groeien

De Centra voor Volwassenenonderwijs van Meise-Jette, Strombeek en Vilvoorde, en het Brussels Education Center (BEC) vormen samen voortaan CVO Semper. Door de samensmelting wordt Semper de grootste speler voor Nederlandstalig volwassenonderwijs in de Vlaamse Rand en Brussel.

TEKST Tina Deneyer • FOTO Filip Claessens

De Centra voor Volwassenenonderwijs (CVO) van Strombeek en Vilvoorde fuseerden een goed jaar geleden al met het Brussels Education Center (BEC) tot BVS. Nu sluit dus ook het CVO Meise-Jette zich aan. 'De fusie tot CVO Semper komt er op vraag van de Vlaamse overheid', zegt Ria Cauchie, co-directeur van Semper. 'Semper betekent 'altijd' in het Latijn en staat bij ons voor levenslang leren, blijven groeien en ontwikkelen.'

DIVERS PUBLIEK

Door de fusie wordt Semper het grootste CVO in de Vlaamse Rand en Brussel. 'Samen hebben we meer dan 15.000 cursisten uit 143 verschillende landen die les volgen op meer dan 40 verschillende locaties in Brussel en de Rand', zegt Cauchie. 'Ons team telt zo'n 350 leerkrachten, van wie er 140 aan de slag zijn als leerkracht Nederlands als tweede taal. Taallessen blijven dus onze basisbezigheid, maar ons cursistenpubliek is heel divers. Het gaat om mensen die een profes-

sionele ommezwaai willen maken, die hun talenkennis of ICT-vaardigheden willen verbeteren, een secundair diploma willen halen of werken aan een inburgeringstraject. Maar het kan even goed een oma zijn die kleertjes wil leren maken voor haar kleinkinderen of met hen wil leren skypen.'

OP MAAT VAN DE CURSISTEN

'Door de krachten te bundelen, willen we in de komende jaren onze waaier aan cursussen nog breder maken. Vooral naar de beroepsopleidingen is er vraag. We hebben nu al een mooi pakket aan opleidingen in sectoren als zorg, transport en logistiek, en toerisme. In de toekomst maken we werk van een extra aanbod rond administratieve functies. Zo starten we onder meer met een opleiding tot medisch assistent en een over multimedia.'

Semper wil de fusie ook benutten om meer op maat van de cursisten te gaan werken. 'Zoekt iemand een bepaalde cursus, maar zit die niet in het aanbod op een bepaalde locatie, dan kunnen we hem of haar

nu gewoon doorverwijzen naar een andere locatie. Vroeger lag dat moeilijker. De cursisten zullen dus zeker voordeel halen uit onze samenwerking.'

OP DE KAART

CVO Semper hoopt door de samensmelting zichzelf ook beter op de kaart te kunnen zetten. 'Het hele aanbod zit nu gecentraliseerd op één website: www.cvosemper.be. Zo vinden mensen letterlijk en figuurlijk makkelijker hun weg', aldus Cauchie. 'Naast heldere communicatie willen we ook inzetten op innovatieve leermethodes waarin ICT en afstandsleren een prominente rol krijgen. En samen met het Huis van het Nederlands, VDAB en Actiris gaan we bruggen blijven bouwen tussen werkzoekenden in opleiding en werkgevers in Brussel en de Rand.' Door de fusie smelten een aantal diensten, waaronder de boekhouding samen, maar van banenverlies is voorlopig geen sprake. 'We hopen in de toekomst net meer cursisten aan te trekken en dus ook extra personeel.'

‘Sorry, pater Damiaan, Merckx is de allergrootste Belg’

Op 6 juli start de Tour de France op de Grote Markt van Brussel, als hulde aan Eddy Merckx en zijn eerste Tourzege vijftig jaar geleden. In zijn boek *‘Eddy! Eddy! Eddy!’* beschrijft Geert De Vriese het overtuigende aandeel van de wielersheld uit zijn kinderjaren in de geschiedenis van de Tour in België. TEKST Anne Peeters • FOTO Archiefphoto's

Steenbergen, Van Looy: die zouden ooit wel eens de Tour winnen, maar het lukte hen uiteindelijk nooit. Merckx kon het wel. Dat zorgde voor euforie en een gevoel van verlossing: *eindelijk een Belg*. Even tussen haakjes: intussen is het al 43 jaar geleden dat er nog een Belg won.’

21 juli 1969 was de dag dat Eddy Merckx zijn eerste Ronde van Frankrijk won.

‘Ik was net zeven jaar. Het was een historisch weekend met ook Neil Armstrong, die als eerste een voet op de maan zette. Dat gebeurde de dag voordien om precies te zijn. Daar heb ik echter niet zo’n bewuste herinnering aan. Maar ik zie mezelf wel nog voor televisie zitten, kijken naar Merckx... Het mag duidelijk zijn: voor mij was Merckx belangrijker dan de maanlanding. Ik zie nog voor me hoe hij de wielersbaan in Parijs opreed, hoe de massa stond te juichen: ‘Eddy! Eddy!...’ Het stelde op zich niet zo heel veel voor. Hij wuifde naar het publiek, werd op een auto rondgereden, en dat was het dan. Toen wisten we natuurlijk nog niet wat er allemaal nog ging komen.’

Was het toen al duidelijk dat Merckx zo groot zou worden?

‘Voordien had Merckx al wel een aantal grote klassiekers gewonnen, maar er werd toch getwijfeld. Je moet weten, Merckx’ grote voorganger, Rik Van Looy, koerste nog en had een indrukwekkend palmares bij elkaar gereden. Of Merckx ooit Van Looy zou overtreffen? Dat was nog maar de vraag. Die Tour-overwinning is in dat opzicht een breuklijn. Je had de Vlaamse, katholieke kranten die pro-Van Looy waren. Van Looy was echt een onvervalste Vlaming. En daarnaast had je de meer stedelijke, liberale pers die de kaart van Merckx trok. Dat speelde, maar die Tour maakte het verschil. Op het moment dat Merckx die won, was het al 33 jaar geleden dat er nog een Belg de Ronde van Frankrijk had gewonnen. Van

En zo werd Merckx de grote Merckx. De bekendste Belgische wielrenner, maar ook de meest geliefde?

‘De figuur Merckx is heel zijn carrière lang toch controversieel gebleven. Hij was anders dan alle anderen. Hij was geen Vlaming uit de gestampte klei, maar een tweetalige Brusselselaar. Dat betekende dat hij het wielrennen mee populair maakte in Brussel en Franstalig België. Aan Vlaamse kant lag het anders. Hij kreeg respect omwille van zijn prestaties, dat wel. Maar geliefd? Als we op zondagmiddag bij de familie in Oost-Vlaanderen naar de koers keken, dan werd er gesupporterd voor Roger De Vlaeminck, niet voor Eddy Merckx.’

‘Eerlijk is eerlijk: Merckx was tijdens zijn carrière ook niet de meest innemende persoonlijkheid. Hij was totaal gefocust, gedreven om te winnen. Daarvoor moest alles wijken. Hij overleugelde alles en iedereen. Hij was geen volks-

'Merckx is voor mij dat plastic speelgoedcoureurtje in een gele trui dat op miraculeuze wijze elke koers won die ik zelf organiseerde. On-denkbare dat hij niet won.'

jongen met wie je aan de toog een pint zou gaan drinken. Wat mij charmeert als je Merckx nu ziet of hoort, is hoe die keiharde sportman van toen zo menselijk is geworden. Hij leek meer op een ijskoude machine dan een mens van vlees en bloed. En nu? Ik ken weinig bekende sportmensen die zo snel ontroerd zijn. Hij is ook na zijn carrière heel erg bezig geweest met zijn ploegmaats. Merckx is een zeer warme mens, zo blijkt. Waarschijnlijk is hij dat altijd geweest, maar tijdens zijn carrière moest alles wijken.'

Dat blijkt ook uit zijn palmares.

'Merckx is mythisch. Voor mij is hij sowieso de allergrootste Belg. Sorry, pater Damiaan. Als je ziet wie ons land verpersoonlijkt in het buitenland, dan is niemand groter dan Eddy Merckx. Hij hoort thuis in het eeuwige pantheon van de allergrootste sportgoden. In het rijtje Mohammed Ali, Michael Jordan en Johan Cruyff. Met dat verschil: hij is een van ons. Hij spreekt onze taal. Merckx was en is veel meer benaderbaar dan die andere sportgoden. Dat zegt ook veel over het wielrennen. Je kan naar een koers gaan, de wielrenners live zien en ze met wat geluk de hand schudden. Dat heb je in geen enkele andere sport.'

Heb je Eddy Merckx ooit persoonlijk ontmoet?

'Ik heb hem nooit geïnterviewd. Ik heb hem nooit ontmoet, en dat wil ik graag zo houden. Ik wil het beeld van de held uit mijn kinderjaren bewaren. Merckx is vandaag voor mij ook nog altijd dat plastic speelgoedcoureurtje in een gele trui dat op miraculeuze wijze elke, maar dan ook elke koers won die ik zelf met dubbelstenen organiseerde. On-denkbare dat hij niet won. Kan ik daarom geen boek over hem en zijn aandeel in de Tour-geschiedenis schrijven? Natuurlijk wel. Je kan toch ook een boek over de Bourgondiërs schrijven, ook al heb je hen nooit ontmoet? Je kan iemand die nog leeft, toch op dezelfde manier benaderen als onderwerp? De regels van het bronnenonderzoek, de voorwaarden om een goed boek te schrijven zijn niet anders omdat je onderwerp minder oud is. Beschouw mij maar als kroniekschrijver, een verhalenverteller. En daarbij gaat het niet om mij, maar om de historie, het juiste verhaal.'

Staat er ooit nog een nieuwe Eddy Merckx op?

'Natuurlijk niet. Ik vind dat een beetje beledigend. Er is maar één man ter wereld die Eddy Merckx is, iemands zoon, iemands partner, vader en grootvader, met zijn eigen wereld en zijn eigen

'DÉSOLÉ PÈRE DAMIEN, MAIS MERCKX EST LE PLUS GRAND BELGE'

Le 21 juillet 1969 Eddy Merckx gagne son premier Tour de France 'C'était un week-end historique, puisque Neil Armstrong était aussi le premier homme à poser le pied sur la lune. Je ne m'en souviens pas consciemment. Par contre, je me vois encore assis devant le téléviseur, à regarder Merckx... Pour moi, il était plus important que le débarquement sur la lune. Malgré cela, le personnage est resté controversé pendant toute sa carrière. Il était différent des autres. Ce n'était pas un Flamand pur jus, issus des terres

flamandes, c'était un Bruxellois bilingue. Côté flamand, il était respecté pour ses performances, ça oui, mais aimé? Quand on regardait la course le dimanche après-midi en Flandre orientale, on soutenait Roger De Vlaeminck, pas Eddy Merckx. Durant sa carrière de coureur cycliste la victoire passait avant tout. Il n'avait pas une personnalité avenante. Ce qui m'enchantait aujourd'hui quand je le vois ou que je l'entends, c'est que ce sportif acharné d'antan est devenu tellement humain.'

kwaliteiten en gebreken. Elk individu is uniek, dat verandert niet omdat je een bekende wielrenner bent. Het is gemakzuchtig om beloftevolle renners zo te typeren. Bovendien zijn de tijden veranderd. Kan er iemand ontstaan die puur sportief het palmares van Eddy Merckx kan benaderen? Dat lijkt me sterk. Ik heb er de cijfers even op nageslagen: Eddy Merckx heeft tijdens zijn carrière 525 wedstrijden gewonnen. Tom Boonen en Philippe Gilbert zitten aan ±150 en 110. Daar komt nog bij dat Merckx op eentje na alle klassiekers heeft gewonnen. Alleen Parijs-Tours niet. Hij heeft alle grote rondes gewonnen, is drie keer wereldkampioen geweest en heeft het werelduurrecord verbroken. Daar bovenop heeft hij nog een honderdtal baanwedstrijden gewonnen. En twee veldritten. Niemand zal dat ooit nog doen, dat is niet meer van deze tijd.'

'Staat er ooit nog een nieuwe Eddy Merckx op? Natuurlijk niet.'

De prestaties van Merckx zijn ongeëvenaard, zijn fysiek ongelooflijk. Bovenmenselijk. Of... doping?

'Het is medisch vastgesteld dat de hartcapaciteit van Eddy Merckx uitzonderlijk groot was. Dat had hij van nature. Was dat genoeg? Merckx is twee keer betrapt op doping, net als andere coureurs uit zijn tijd. En voor zijn tijd en na zijn tijd. In elk debat over wielrennen gaat het binnen de kortste keren over doping. Dat vind ik intellectueel oneerlijk. Begrijp me niet verkeerd, ik keur doping niet goed. De vraag is: hoe ver gaat medische begeleiding en wanneer wordt het

doping? Sporters zoeken grenzen op. Ook van het toelaatbare. Doping is zo oud als de sport en sport is zo oud als de mens. Waar competitie is, zoeken mensen naar middelen om hun prestaties te verbeteren. Wielrennen wordt altijd geassocieerd met doping, meer dan andere sporten. Uiteindelijk is het heel simpel. Hoe veel of hoe weinig doping er ook gebruikt werd in de tijd van Merckx, de beste wint altijd. Wielrennen is een heel eenvoudige sport. Iedereen komt gelijk aan de start, de sterkste of de slimste wint. Aan het eind is er maar één winnaar. En Eddy Merckx was een extreme winnaar met een maximale opofferingsbereidheid om te bereiken wat hij wou. Hij had echt *la rage de vaincre*, winnen was een doorgedreven obsessie.'

Ga je straks kijken naar de start van de Tour? En waar op het parcours is de beste plek?

'De Tour is al een paar keer in de Vlaamse Rand gepasseerd. Ik weet uit ervaring: hoe dichterbij huis, hoe leuker. Omdat je dan op die plek voor altijd de herinnering hebt: *hier stond ik toen...* In dit geval, met Eddy Merckx erbij, heb ik maar één advies: ga vroeg genoeg naar de Grote Markt in Brussel. Daar de sfeer kunnen meemaken, samen met Eddy Merckx, dat kan maar één keer in je leven. Het is natuurlijk een hele hoop heisa, met alle veiligheidsmaatregelen en zo. Of ik er desondanks ga staan? Ik denk het wel.'

'Eddy! Eddy! Eddy! De Tour in België' van Geert De Vriese is verschenen bij uitgeverij Houtekiet en kost 21,99 euro.

Medewerker Herman Dierickx inspecteert een molshoop.

En de mol, hij wroette voort

Misschien heb je meegeteld midden maart, toen Natuurpunt voor de eerste keer een mollentelweekend organiseerde? Van over heel Vlaanderen kwamen 2.798 meldingen van molshopen binnen. Merkelijk meer dan de vijftig voor een gemiddeld weekend.

TEKST Herman Dierickx • FOTO Filip Claessens

Waarom zo veel aandacht voor dit dier? Het tellen draagt in eerste instantie bij tot de wetenschap die zo veel mogelijk gegevens van alle planten en dieren wil verzamelen om een duidelijker beeld te krijgen van de biodiversiteit. Die gaat er de jongste decennia schrikbarend op achteruit en men wil beter begrijpen hoe dat komt. Door middel van burgerwetenschap of *citizen science* wil men de bestaande kennis aanvullen door aan de 'gewone mens' te vragen welke soorten waar voorkomen. Als je dat enkel met betaalde wetenschappers zou moeten uitvissen, krijg je dat in geen vijftig jaar geklaard.

De laatste zoogdierenatlas van Vlaanderen dateert inmiddels al van 2003. Er komt een actualisering en daarvoor heb je uiteraard veel veldgegevens nodig. Dat was een bijkomende reden om het beest met de fluwelen pels op zoveel mogelijk plaatsen te turven. We zoomen nu even dieper in op het dier zelf, want het gaat toch om een bijzondere gast in onze directe leefomgeving.

CONTROVERSieEL

De mol is al vele decennia een controversieel dier. Sommigen vinden hem een fijne verschijning en zijn voorstander van een goede bescherming. Anderen vinden hem een plaag die we met alle mogelijke middelen moeten bestrijden. In de loop van de voorbije eeuwen is het dier dan ook de speelbal geweest van de wetgeving terzake. Soms was hij helemaal beschermd, in andere perioden werd hij duchtig bejaagd.

Vandaag is hij bij ons niet beschermd in de letterlijke zin van het woord, maar hij wordt relatief weinig bejaagd. Men tracht hem nog het meest te verwijderen uit moestuinen en gazons. Het enige leed dat hij daar aanricht zijn de hopen die hij maakt als hij zijn gangenstelsel uitbreidt. Maar is het dan zo belangrijk om die gazons netjes strak en intact te houden? Als je er een bloemenweide van maakt, heeft de natuur er ook wat aan en dan zie je de molshopen nauwelijks liggen.

INTERESSANT DIER

De mol is een veel interessanter dier dan we op het eerste zicht zouden vermoeden. Behalve regenwormen eet hij veel andere ongewervelden, zoals larven van allerlei, soms schadelijke, kevers of andere insecten. Hij zorgt voor een interessant natuurlijk evenwicht van de vele ongewervelden die in een grasland aanwezig zijn. Tegelijk is hij een geweldige bodemverbeteraar. Met zijn gangen zorgt hij voor een goede verluchting en waterhuishouding van de percelen waarop hij zijn territorium heeft gevestigd. Inderdaad, lucht en water dringen

Bio-Bruegel

Dirk Volckaerts was negen jaar hoofdredacteur van Brussel Deze Week. Momenteel werkt hij voor de Europese Commissie. Voor RandKrant schrijft hij afwisselend met Joris Hintjens, Fatima Ualgasi en Tom Serkeyn de column *mijngedacht*.

beter en dieper door in de bodem, waardoor die 'natuurlijker' wordt en dus interessanter voor andere dieren en planten.

Maar de mol is ook nog om andere redenen een interessante landschapsbouwer. Als je vroeg in de ochtend of in de lente gaat wandelen, kan je best eens regelmatig naar een molshoop kijken. Dan zal je zien dat er allerlei insecten op zitten te zonnen. De aarde van de hoop warmt namelijk sneller op dan het koude gras er omheen. Dat temperatuurverschil bedraagt met het prille zonnetje al gauw enkele graden en dat weten insecten te waarderen. Vlinders, zweef- en roofvliegen en solitaire bijen profiteren daar het meest van.

Een molshoop heeft ook een andere belangrijke functie, namelijk die van een vers kiembed. De vegetatie in wat oudere graslanden is zo dicht beworteld dat zich nog nauwelijks nieuwe planten kunnen vestigen. Als er wat molshopen aanwezig zijn, is dat een uitgelezen plek voor kieming van door de wind aangewaarde of door mieren aangedragen zaden. En zo vestigen zich nieuwe plantensoorten in oude graslanden die daardoor verjongen en op hun beurt nieuwe insecten aantrekken. Daar komen dan weer meer vogels en zoogdieren op af en kan het ondergronds leven van schimmels en bacteriën zich gevoelig uitbreiden.

Als je weet dat reigers en ooievaars, maar ook roofvogels, marters, vossen en andere roofdieren verzet zijn op mollen profiteren ook die soorten van zijn aanwezigheid. Dode mollen trekken dan weer aaskevers en aasinsecten aan; toch een belangrijke groep van opruimers in de natuur. De mol maakt ons dus duidelijk dat alles met elkaar verbonden is en dat elke schakel er toe doet. Als er eentje tussenuit valt, verarmt de leefgemeenschap. Als er eentje bijkomt, krijg je een verbreding en versterking van de biodiversiteit. Mocht je sympathie hebben opgevat voor de mol en de neiging hebben om het beestje meteen te gaan liefkozen: niet doen. Ze kunnen flink doorbijten. Dat heb ik zelf al ondervonden. Afblijven is de boodschap.

Het is, zoals zo vaak, allemaal de schuld van de Romeinen. Met hun lustrumvieringen elke vijf jaar. En van de joden, met hun vijftigjarige jubileumjaren, de Yovel. Sindsdien wordt alles dat 5, 10, 25, 50, 75 of honderd jaar geleden gebeurde, of een veelvoud of combinatie van die cijfers, herdacht. Met herdenkingscomités, tentoonstellingen, tinnen bordes, jubelmessen, nieuwe straatnamen en wat ook. De mens heeft dat blijkbaar nodig, jubilea.

De meest absurde uitingen van commerciële jubelkoorts zag ik vorig jaar in Trier, waar de tweehonderdste geboorte van de niet onbekende politieke en economische filosoof Karl Marx werd herdacht. Met Marxbrood, Marxwijn (rood, uiteraard), Marxkurkentrekkers, Marxparaplu's, Marx-USB-sticks, Marxmokken en -sokken, spaarvarkens met Das Kapital op gedrukt, je kon het zo gek niet bedenken of het werd en wordt geproduceerd (meestal in China, behalve de wijn en het brood) en verkocht. Den ouden baas zal zich wel aan het omdraaien zijn in zijn gevangaliseerd graf in Highgate, hoewel misschien had hij er ook wel mee kunnen lachen. Zoals met het feit dat het familiehuis in de Simeonstraße in Trier, waar hij gedurende zijn hele jeugd heeft gewoond, nu een één-euroshop is.

Hier in Brussel en de Rand hebben we nog zo een ouden baas rondlopen waar wel wat om te doen is dit jaar: Pieter Bruegel. Zoals je wel weet (niemand kan er omheen) vieren we dit jaar de 450e sterftedatum van Bruegel. Met, het moet gezegd, schitterende tentoonstellingen en evenementen, ga maar eens een kijkje nemen op de site van visitflanders.com, van het kasteel van Gaasbeek over de Dilbeekse landerijen, de Hallepoort en het Dynastiegebouw in Brussel tot het domein van Bokrijk en nog veel veel meer... Tip: niet gewoon 'Bruegel' en 'events' intikken in je zoekmotor, want dan val je op merkwaardige dingen als 'The role of national structural reforms in enhancing resilience in

the Euro Area' of 'Financial inclusion of SMEs in the Middle East and Central Asia'. Georganiseerd door de Brusselse Europese denktank Bruegel, die de bezoekersaantallen voor hun site Bruegel.org sinds begin dit jaar op onverklaarbare wijze zagen verveelvoudigen.

Bruegel en merchandising, het is al jaren - wat zeg ik: eeuwen - een ding. Gezien de tafereelen die de schilder afbeeldde op enkele van zijn doeken, zit die merchandising vooral in de sector van de (minder) fijne vleeswaren: Bruegelham, Bruegelpens, Bruegelkop, Bruegelpaté maar ook Bruegelkaas en liefst vier soorten Bruegelbier, waarvan de laatste telg trouwens Pier den Drol is, een initiatief van de Brusselse Brasserie de la Senne, de Koninklijke Bibliotheek van België en het fijne café het Goudblommeke van Papier ter ere van 450 jaar Bruegel. Geweldig toch! Een nationale bibliotheek die bier maakt, dat hebben ze nergens anders ter wereld.

Maar als je het vergelijkt met 200 jaar Marx in Trier, valt het toch wat magertjes uit (allez, figuurlijk toch). En het is ook niet meer echt populair, in tijden van klimaatmarsen, zachte mobiliteit en het terugdringen van de vleesconsumptie.

Vandaar dan ook, gratis en voor niets, deze ideeën voor Bruegelmerchandising die écht bij 2019 passen: bio-Bruegelboekweitpaté! Bio-Bruegelkalkoenham, halal én koosjer tegelijk! Bio-Bruegeltofupens! Bio-Bruegelmüsli! En speciale bio-dessertrijst van Uncle Bruegel, om de befaamde rijsttap uit 'De Boerenbruiloft' te bereiden. Met een vegane melkvervanger natuurlijk, en geleverd in een Bruegelbakfiets van het merk Dulle Griet.

Ziezo. Met deze gratis adviezen wordt het Bruegeljaar helemaal een succes. En dan rest ons niets anders dan uit te kijken naar de evenementen in 2069, voor Bruegel zijn 500e jubileum. Benieuwd wat ze dan uit de kast halen.

TEKST Dirk Volckaerts • FOTO Filip Claessens

In onze reeks *Levenskunst* gaan we met een aantal mensen op zoek naar wat het leven brengt en hoe dat zo komt.

‘Niet zozeer de waarheid bevrijdt, wel de duidelijkheid’

In de mens blijven geloven. Ook al weet je dat hij tot gruwelijke daden in staat is. Anne Gruwez en Christophe Busch vertellen hoe ze dat doen.

TEKST Nathalie Dirix • FOTO David Legrève

Als je de film van je leven terugspoelt, welke herinneringen komen dan bovendien?

Gruwez : ‘Bij de scouts kreeg ik als jong meisje de naam *Eekhoorn in Wonderland*. Die term vat mijn leven samen. Ook vandaag voel ik me nog steeds als iemand op ontdekking in wonderland. Dat gelukzalige gevoel heb ik te danken aan de houding waarmee ik in het leven sta. Ik laat het verleden los. De romanschrijfster Simone de Beauvoir vat het treffend samen: *Gelukkige mensen zijn mensen zonder geschiedenis*. Wat voorbij is, is voorbij. Laat me niet te lang bij het verleden stilstaan, maar eruit leren zodat ik met

meer vreugde en vrijheid in dit leven verder kan. Natuurlijk herinner ik me zaken uit het verleden, maar ik wil me niet door dat verleden laten determineren. Toen ik 18 jaar was, heb ik door een ongeluk een deel van mijn rechterhand verloren. Het voelde alsof ik een deel van mijn vrouwelijkheid kwijt was. Dat verlies heeft me er toe aangezet om op zoek te gaan naar de schoonheid die zich rondom mij bevindt. Ik vind het bijvoorbeeld heerlijk om in de metro naar mooie mensen te kijken. Naar mooie mannen kijken, kan me trouwens erg ontspannen.’ (lacht)

Busch: ‘Mijn jaren bij de jeugdbeweging zijn ook voor mij heel bepalend geweest. Je doet er heel wat levenservaring op. Je leert er wat kameraadschap betekent en je ontdekt hoe je samen als groep heel wat sterker staat dan als individu. Je ontwikkelt er een wij-gevoel.’

Gruwez: ‘Had jij ook een totem? Een naam van een dier die je als persoon goed samenvat?’

Busch: ‘Nee, dat was niet de gewoonte bij de KSA. Mocht ik zelf voor een dier kiezen, dan zou ik voor de mier gaan. Thuis heb ik meer-

dere mierenkolonies. Ik vind het fascinerend om die sociale insecten te observeren. Ze hebben een uitgekiend systeem van samenwerking waarvan we heel wat kunnen opsteken. Een mier is op zich een dom wezen, maar wanneer mieren in groep samenkomen, maken ze connecties waardoor er een bepaalde intelligentie ontstaat. *Zwerminelligentie* heet dat. Een indrukwekkend fenomeen dat ze in staat stelt om ingewikkelde ondergrondse structuren te maken waarin zich voedselkamers, afval- en zuurstofschachten bevinden. Zeker zo interessant om te observeren is welke collectieve geweldspatronen er ontstaan wanneer mieren samenkomen en zich bedreigd voelen. Hun gedrag heeft me extra inzichten gegeven over hoe bepalend de interactie tussen een individu en zijn omgeving is. Zeker wanneer het over radicalisering gaat, merk je welke belangrijke rol het sociale netwerk op een radicaliserende persoon kan hebben. Je wil je niet alleen focussen op de dader, maar ook op de impact die zijn relaties op zijn denken en persoonlijkheid hebben.’

Christophe Busch: 'Mensen zijn zoekende wezens die keuzes maken, goede maar ook slechte.'

Anne Gruwez (1956)

- Juriste.
- Onderzoeksrechter in Brussel.
- Hoofdpersonage in de documentaire *Ni juge, ni soumise*, die de César voor beste documentaire won in Parijs.
- Oprichter van Dispositif Relais, een vzw die jongeren begeleidt die met het gerecht in aanraking zijn gekomen.

Christophe Busch (1977)

- Master in Criminologische wetenschappen en Holocaust- en Genocidestudies.
- Algemeen directeur van Kazerne Dossin Mechelen.
- Oprichter en voorzitter van het Centrum voor Holocaust en Genocide Educatie vzw.
- Startte in 2015 een netwerkorganisatie van experts inzake radicalisering en (gewelddadig) extremisme.

riskeerden om andere mensen te redden.'

Gruwez: 'De Latijnse uitdrukking *Homo sum et nihil humani a me alienum puto* vat samen hoe ik daarover denk. Hij komt van de Romeinse schrijver Terrence die zegt: *Ik ben een mens en niets menselijks is mij vreemd*. Ja, ook ik heb een duistere kant. Ken je die weerkaatsende zilveren bollen die in dancings boven de dansvloer hangen? Ze weerspiegelen kleine stukjes werkelijkheid. De daders en slachtoffers met wie ik in mijn job in contact kom, doen dat ook. Ze houden me allemaal een klein stukje spiegel voor van wat het is om mens te zijn. Ze helpen me te begrijpen hoe complex het menselijk wezen is.'

Busch: 'Ik begrijp wat je zegt. Als ik daders van collectief geweld, zoals een Rudolf Höss, de kampcommandant van het concentratiekamp Auschwitz bestudeer, dan zie ik naast een massamoordenaar ook een vader van vijf kinderen en een paardenliefhebber. Uiteraard heeft hij een verpletterende verantwoordelijkheid in die gruwelijke moordmachine, maar we moeten ons evenzeer de vraag durven stellen hoe wij in gelijkaardige oorlogsomstandigheden gehandeld zouden

GRUWEZ :

'De daders en slachtoffers met wie ik in mijn job in contact kom, houden me een klein stukje spiegel voor van wat het is om mens te zijn.'

hebben. Welke keuzes zouden wij in een gelijkaardige context maken? Dat is een zeer confronterende maar essentiële vraag. Het doet me denken aan een boek over de oorlog dat mijn grootmoeder me gaf toen ik een jonge kerel was. Het toonde zowel een wereld van pracht en praal waarin de SS'ers vertoefden als de meest mensonwaardige en gruwelijke toestanden van slachtoffers. Die dualiteit was de realiteit van toen.'

Zijn er geen grenzen aan ons begrip voor de (collectieve) dader?

Gruwez: 'De daden op zich kunnen monsterlijk zijn, maar dat maakt de dader nog geen monster. Hij blijft een mens. Je wil hem als mens blijven behandelen. Als we hem geen kansen meer geven, dan houdt ons mens-zijn op.'

Busch: 'En verval je in de logica van de doodstraf. Zelfs iemand die levenslang is veroordeeld, wil je niet opgeven maar kansen blijven geven. Weliswaar binnen een beschermde context zodat hij geen gevaar voor de samenleving kan betekenen.'

Gruwez: 'Ik hou van de quote *Liefde als zwaard. Humor als schild*. Het is een gedachte die me helpt om daders als mensen te blijven bekijken en nooit het geloof in hen op te geven.'

Hebben jullie voorbeelden van daders die vanuit oprecht berouw iets willen goedmaken ten aanzien van de samenleving?

Busch: 'Daar bestaan mooie voorbeelden van. Zo ken ik enkele ex-gederadicaliseerden die exit-bewegingen leiden. Zij zetten zich in om anderen te behoeden voor de fouten die zij zelf maakten. Vaak is het een schuldgevoel ten aanzien van de samenleving dat hen drijft.'

Gruwez: 'Ik ben actief in een vzw die jongeren met een crimineel verleden begeleidt in hun re-integratie in de samenleving. Vandaag werken we samen met een jongere die veroordeeld werd omdat hij andere jongeren aanzette om in Syrië te gaan strijden. Het toont hoe iemand een extremistisch gedachtegoed, dat tegen onze maatschappij gericht is, vaarwel kan zeggen en zich op een positieve manier kan inzetten voor diezelfde maatschappij. Daarom is het zo belangrijk dat je de mens niet herleidt tot de daad die hij heeft gesteld. *Le crime est grand. Le criminel est petit*. Ik veroordeel dan ook nooit de mens. Wel zijn gedrag. Want het is essentieel dat je de dader als mens blijft zien. Het geeft hem de kans om als mens te herbeginnen.'

Gruwez: 'Je merkt dat ook bij drugsverslaafden. Komen zij na een afkickperiode terug in hun oude vertrouwde milieu, dan is de kans groot dat ze hervallen. Soms is het dan ook beter dat mensen met hun vertrouwde omgeving kappen om een nieuwe start te kunnen nemen.'

Beroepshalve heb je veel te maken met de duistere kant van de mens. Wat doet dat met jou?

Busch: 'Na mijn studies criminologie kwam ik in de forensische psychiatrie terecht. Daar kwam ik in contact met mensen die niet alleen zware psychische problemen hadden, maar die ook misdaden hadden gepleegd. Daar heb ik geleerd wat het betekent om mens te zijn. Mensen zijn zoekende wezens die allerlei keuzes maken. Dat kunnen keuzes zijn die het beste, maar ook het slechtste in een mens naar boven halen. Denk maar aan de Holocaust. Toen zagen we extreem egocentrisch en destructief gedrag dat mensen de dood injoeg, maar er was evenzeer extreem altruïstisch gedrag van mensen die hun leven

Gruwez: 'Het is belangrijk dat je de mens niet herleidt tot de daad die hij heeft gesteld. Ik veroordeel nooit de mens. Wel zijn gedrag.'

- ▶ **Busch:** 'Hoe belangrijk het ook is om het mens zijn van de dader te begrijpen, even belangrijk is het om het mens zijn van het slachtoffer te begrijpen. Ik ben me daar heel goed van bewust wanneer ik te maken krijg met mensen die dierbaren hebben verloren door gewelddadig gedrag. Dat zij de misdadiger demoniseren en niet meteen als mens bekijken, wil je niet aanmoedigen, maar je kan het vatten. Je zou zelfs kunnen zeggen dat het hun manier is om met de gruwel om te kunnen gaan en mentaal gezond te blijven.'
- Gruwez:** 'Christophe, ongetwijfeld ken je Simon Gronowski. De Joodse jongen die in 1943 samen met zijn moeder en zus door de Gestapo opgepakt werd en naar de Dossinkazerne overgebracht werd om van daaruit naar het concentratiekamp in Auschwitz vervoerd te worden.

Tijdens het transport naar Auschwitz is Simon, dankzij de alertheid van zijn moeder, kunnen ontsnappen. Zij zorgde ervoor dat hij uit de trein is kunnen springen. Hij heeft het gered, zijn moeder en zus haalden het niet. Knap aan zijn verhaal is dat hij vele jaren na de oorlog bevriend is geworden met Koenraad Tinel, de zoon van een nazi wiens broer als bewaker in een concentratiekamp diende. Ik kan me inbeelden dat hun vriendschap hen allebei van hun verleden heeft bevrijd.'

Busch: 'Hun vriendschap is een prachtig verbindend verhaal. In ons museum kunnen kinderen het traject van de kleine Simon volgen. Er is ook een strip over zijn verhaal gemaakt. Het is een treurig, maar tegelijkertijd hoopvol verhaal. Want laten we toch ook niet vergeten dat hij, op het moment dat hij uit de

trein springt, het geluk heeft gehad dat er een agent in de buurt was die Simon niet naar de Dossinkazerne heeft teruggebracht, maar naar de veilige handen van een gezin waar hij kon onderduiken.'

Het verhaal van Simon Gronowski en Koenraad Tinel toont twee mensen die ondanks hun zware verleden niet verbitterd werden. Hoe gaan jullie zelf om met de beproevingen van het leven?

Gruwez: 'De kunst bestaat erin het verleden te kunnen loslaten en niet in de rol van het slachtoffer te vallen. Soms zie je zelfs daders die zich in de slachtofferrol wentelen. Hoe kan je op die manier tot inzichten komen die je bevrijden?'

Busch: 'Door onze job komen Anne en ik in contact met vrij extreme situaties. Dat helpt ons om een heel aantal zaken rationeel te benaderen. Toen mijn vader een tiental jaar geleden zelfmoord pleegde, merkte ik hoe mijn ervaring in de psychiatrie me hielp om met die dramatische gebeurtenis om te gaan. Die rationele blik verhoogt onze weerbaarheid tegen de schokken van het leven.'

In jullie job is 'op zoek gaan naar de waarheid' een belangrijk gegeven. Klopt het dat de waarheid bevrijdt?

Gruwez: 'Niet zozeer de waarheid bevrijdt, wel de duidelijkheid. Dé waarheid bestaat trouwens niet. Door de zaken op een heldere manier te beschrijven, kan je zo dicht mogelijk bij de waarheid komen en kan je ervoor zorgen dat de andere je begrijpt. Duidelijkheid is de weg naar de waarheid die je nooit helemaal zult bereiken. Het is een beetje zoals Jacques Brel die zingt over *atteindre l'inaccessible étoile*.'

Busch: 'Het doet me denken aan de Japanse film *Rashomon* waarin een vrouw wordt verkracht en haar man vermoord. In de film krijg je achtereenvolgens het verhaal van het slachtoffer, de dader en de toeschouwer. Het doet je beseffen dat de waarheid zeer gelaagd is en je dus al die perspectieven in acht moet nemen. In die zin is het niet de ultieme maar de gelaagde waarheid die bevrijdend werkt. Kijk naar de waarheidscommissies in Zuid-Afrika. De kerngedachte was amnestie geven aan de misdadigers in ruil voor de waarheid. Precies omdat men ervan uitgaat dat je door dader en slachtoffer oog in oog met elkaar

te laten staan en de waarheid naar boven te brengen op een bepaalde manier kan herstellen wat er werd verbroken.'

Hoe is het met 'samen leven' in Brussel en de Rand gesteld?

Gruwez: 'Zelf woon ik graag in Brussel, maar ik stel vast dat er in bepaalde stadszones weinig toenadering is tussen de mensen. Daardoor krijg je een soort getto's. Bevolkingsgroepen die zich afsluiten uit angst voor de andere die ze als vreemde beschouwen. Zo ontstaat er vervreemding. Het is een fenomeen waarvoor we waakzaam moeten zijn.'

BUSCH:

'Met anderen projecten tot stand brengen die verbindend werken, geeft mij positieve energie.'

Busch: 'In het boek *De vloeibare samenleving* beschrijft de Poolse socioloog Zygmunt Bauman hoe we in een samenleving zijn terechtgekomen die in ijlt tempo verandert en waarin zekerheden wegvallen. Toch zie ik hoopvolle signalen. Als ik naar mijn kinderen kijk, die in een superdiverse school in Gent zitten, dan merk ik hoe diversiteit voor hen een heel natuurlijk gegeven is. Zo vertelde mijn zoontje me onlangs over een gesprek met een paar moslimkinderen waarin zij er probeerden achter te komen wie Allah nu feitelijk is. Daaraan merk je hoe de interculturele afstand bij de generatie van onze kinderen kleiner wordt.'

Gruwez: 'Dat is interessant, want zij worden de generatie van de toekomst. Ik vergelijk de samenleving op dat vlak met een zandkasteel. Met zand en water bouw je een constructie die je voortdurend moet heropbouwen, want door eb en vloed is dat kasteel in constante evolutie. Het is een verhaal van steeds opnieuw beginnen.'

Wat brengt jullie in dit leven troost en de kracht om opnieuw te beginnen?

Gruwez: 'Alles wordt bepaald hoe je naar het leven kijkt. Enkele jaren geleden werd er

borstkanker bij me vastgesteld. Ik herinner me dat ik voor de mensen die mij dierbaar zijn een uitverkoop van mijn kleerkast organiseerde. Dat moment heeft me veel vreugde en troost gebracht.'

Busch: 'Met anderen projecten tot stand brengen die verbindend werken, geeft mij positieve energie. Het politieproject dat we onlangs realiseerden, is daar een goed voorbeeld van. Politieagenten worden door andere agenten door ons museum geleid. We willen hen doen stilstaan bij de ethische dilemma's waarmee agenten tijdens de Tweede Wereldoorlog te maken kregen. Door lessen uit de geschiedenis te trekken, kunnen we hen helpen om op een ethische manier met de uitdagingen van vandaag om te gaan.'

Heb je het moeilijk met de gedachte dat je hier maar even bent?

Busch: 'Nee, echt niet. Zoals de onlangs overleden filosoof Etienne Vermeersch zei: *Ooit was ik er niet, toen was ik er, dan weer niet, en het kan me niet schelen*. Het enige waarvan ik zeker ben, is dat ik er op een dag niet meer zal zijn. Daar gaat een enorme schoonheid van uit. Stel je voor dat je eeuwig zou blijven leven. Dat wil je toch niet meemaken?'

Gruwez: 'Zeker niet. Je wil plaatsmaken. Zodat de mensen die na jou komen ook kunnen genieten van die wonderlijke ervaring die het leven is. Ik heb veel energie gestoken

in mijn liefdesrelatie met het leven. Ik kijk dan ook naar het leven als een liefdesobject dat ik doorgeef aan de mensen die na mij komen. Zij zullen het op hun beurt overhandigen aan de generatie die na hen komt. Een generatie die het opnieuw zal doorgeven aan... En zo zal dit tot in de eeuwigheid blijven doorgaan.'

Wil je iets nalaten?

Busch: 'Als ik een klein radertje kan toevoegen aan dat gigantisch, niet te overschouwen systeem dat onze wereld is, dan ben ik tevreden. Het internationaal strafrecht zorgt er vandaag voor dat staatshoofden die zich als dictators opstellen twee keer zullen nadenken vooraleer dat strafrecht te overtreden. Dat is het resultaat van inspanningen van vier, vijf generaties. Men spreekt soms over een steen in de rivier verleggen, ik zou het liever hebben over een steentje. Laten we onszelf vooral niet overschatten.'

Gruwez: 'Blaise Pascale, de Franse wis- en natuurkundige uit de 17e eeuw heeft wijze dingen gezegd over de oneindigheid die je in het grote en het kleine kan vinden. Hij stelt dat we als mens grootste dingen via kleine daden kunnen verwezenlijken. Wat ik zelf wil nalaten? In ieder geval al mijn organen. En hopelijk denkt men met een glimlach aan me terug. Ik hoop echt dat ik mensen aan het lachen heb gebracht. Humor en liefde, we kunnen niet zonder.'

DE

,NICHT SO SEHR DIE WAHRHEIT BEFREIT, ABER WOHL DIE KLARHEIT'

Weiter an den Menschen glauben. Auch wenn man weiß, dass er zu grauenvollen Taten fähig ist. Anne Gruwez und Christophe Busch erzählen, wie sie das tun. ,Die Täter und Opfer, mit denen ich bei meinem Job in Kontakt komme, halten mir ein kleines Stück Spiegel vor von dem, was es heißt, Mensch zu sein. Es ist wichtig, dass man den Menschen auf die Tat reduziert, die er begangen hat. Ich verurteile niemanden den Menschen. Aber wohl sein Verhalten.' ,Menschen sind suchende Wesen, die

allerlei Entscheidungen treffen. Das können Entscheidungen sein, die das Beste, aber auch das Schlechteste in einem Menschen hervorbringen.' Hast Du Schwierigkeiten mit dem Gedanken, dass Du nur eine Weile hier bist? Busch: ,Nein, wirklich nicht. Stell Dir vor, dass Du ewig leben würdest. Das willst Du doch nicht mitmachen?' Gruwez: ,Sicher nicht. Du willst Platz machen. So dass die Menschen, die nach Dir kommen, auch die wunderbare Erfahrung genießen können, die das Leben ist.'

Vijf gemeenten kampen met vervuilde lucht

Hoe gezond is de lucht in de straten van de Vlaamse Rand? Die vraag houdt tegenwoordig aardig wat mensen bezig. Twee initiatieven zochten het voorbije jaar een antwoord via burgermetingen. Over het nut van zulke metingen is iedereen het eens, maar over de wetenschappelijke waarde ervan niet. **TEKST** Tina Deneyer • **FOTO** Filip Claessens

Twee projecten namen het voorbije jaar de luchtkwaliteit in de Vlaamse Rand onder de loep: CurieuzeNeuzen Vlaanderen en Fijn stof in de Rand. Allebei deden ze voor hun metingen een beroep op burgers, maar belangrijk om weten: hun opzet en de methodes die ze hanteerden verschilden sterk. 'Het CurieuzeNeuzen-onderzoek was een zogenaamd *citizen science*-project, waarbij onder meer de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) en de Universiteit Antwerpen betrokken waren', legt Katrien Smet van de

Vlaamse Milieumaatschappij uit. '20.000 Vlaamse gezinnen, waaronder ook een aantal uit de Vlaamse Rand, deden in het voorjaar van 2018 een maand metingen naar stikstofdioxide, een belangrijke indicator voor luchtvervuiling door verkeer.'

Fijn stof in de Rand was dan weer een burgerinitiatief in de veel striktere zin van het woord. 'Een honderdtal geëngageerde burgers hingen sensoren aan hun huizen en tuinen om te meten hoeveel fijn stof er in de lucht hing. Naast verkeer zijn factoren zoals het weer ook bepalend voor de hoeveelheid fijn stof. In die zin verschilt ons initiatief inderdaad van CurieuzeNeuzen', zegt Wim Van De Velde, initiatiefnemer van Fijn stof in de Rand.

AUTOVERKEER ZORGT VOOR SLECHTE LUCHT

De aanpak was dus niet dezelfde, maar de algemene conclusie is dat op veel vlakken wel. De luchtkwaliteit in de Vlaamse Rand is op de meeste plaatsen niet beter of slechter dan in de rest van Vlaanderen, maar er zijn toch heel wat plekken waar ze te wensen overlaat. 'Algemeen gezien vielen de metingen naar stikstofdioxide van CurieuzeNeuzen inderdaad wel mee voor de Vlaamse Rand, net als voor de rest van Vlaanderen trouwens', verduidelijkt Katrien

Smet van de VMM. 'Maar er zijn toch een heel aantal plaatsen waar de concentraties hoog liggen, onder meer in **Vilvoorde**, **Zaventem**, **Machelen** en delen van **Asse** en **Dilbeek**. Dat heeft alles te maken met het wegennet. Hoe meer grote verkeersassen er door een gemeente lopen, hoe hoger de concentraties

'Hoe dichter bij de Ring, hoe sterker de luchtvervuiling.'

stikstofdioxide. Kruispunten met verkeerslichten of ronde punten, waar het verkeer vaak vastloopt, scoren ook heel slecht. En die zijn in de Vlaamse Rand in overvloed aanwezig.'

PIEKEN EN DALEN

Ook de metingen van Fijn stof in de Rand vertonen gelijkaardige tendensen. 'Qua fijn stof zit je ook met pieken', zegt Wim Van De Velde van Fijn stof in de Rand. 'Hoe dichter bij de Brusselse Ring, hoe hoger de waarden. Dat verklaart onder meer waarom Vilvoorde en Grim-

EN

DIRTY AIR A PROBLEM FOR FIVE MUNICIPALITIES

The quality of the air in the streets of the Vlaamse Rand is question on a lot of people's minds. A couple of citizen-based air quality monitoring initiatives have attempted to find an answer to this question over the past year. They conclude that the air quality in the Vlaamse Rand is generally no better or worse than in the rest of Flanders, but there are still many areas with lots of room for improvement, such as Vilvoorde, Zaventem, Machelen and parts of Asse and Dilbeek. 'This is all attributable to the road network. The more major routes a municipality has, the higher the concentration of nitrogen dioxide. Intersections with traffic lights or roundabouts, where traffic jams are rife, also have a very poor record', says Katrien Smet from the Vlaamse Milieumaatschappij.

bergen het zwaarder te verduren hebben dan Roosdaal en Sint-Martens-Lennik. Soms kan je echter ook met hoge concentraties aan fijn stof zitten middenin een landelijk gebied, bijvoorbeeld wanneer er in een straat veel mensen hun oude houtkachel aansteken of een vuurtje maken in de tuin. Combineer dat met zonnig en windstil weer en de sensoren gaan pieken. Zulke toestanden baren ons zorgen. De Europese dagnorm voor PM10, fijnstofdeeltjes met een diameter tot 10 micron, wordt in de Noordrand niet gehaald. De strengere richtlijn van de Wereldgezondheidsorganisatie wordt zelfs op geen enkel van onze meetpunten in de Vlaamse Rand gehaald.'

SENSIBILISERING

Het burgerinitiatief Fijn stof in de Rand is een jaar na de metingen dus niet bepaald optimistisch gestemd. 'Of dat terecht is, laat ik in het midden', reageert wetenschapper Frans Fierens van IRCEL, de intergewestelijke cel voor het leefmilieu. 'Je moet er rekening mee houden dat de metingen gebeurden met goedkope sensoren. Of je zulke sensoren kan gebruiken om te toetsen of de Europese normen worden gehaald, is nog maar de vraag. Voor PM10 kan je dat sowieso vergeten. De

meetonzekerheid is veel te hoog. Uitspraken die Fijn stof in de Rand daarover heeft gedaan zijn te kort door de 'wetenschappelijke bocht'. Daarmee wil ik zeker niet zeggen dat burgermetingen niet nuttig zijn. Vooral rond sensibilisering spelen ze een belangrijke rol. Als je zelf meet, ga je ook meer aandacht hebben voor luchtvervuiling. Maar ik zou toch voorzichtig zijn met wetenschappelijke uitspraken te koppelen aan metingen met goedkope sensoren.'

'Onze bedoeling is niet om de resultaten te gebruiken voor een wetenschappelijke paper, hoewel onze metingen toch opvallend vaak gelijklopen met de officiële', reageert Wim Van De Velde van Fijn stof in de Rand. 'We willen vooral het thema onder de aandacht brengen en mensen ervan bewust maken dat de oorzaken van luchtvervuiling vaak in kleine dingen zitten, zoals een vuurtje stoken.' Ook Curieuze Neuzen Vlaanderen heeft een en ander losgemaakt. 'Door zulke initiatieven gaan mensen nadenken over hun gedrag en misschien eens wat vaker de auto aan de kant laten staan', zegt Katrien Smet van de VMM. 'Hoe meer we gaan beseffen dat elk klein beetje helpt, hoe beter.'

 www.curieuzeneuzen.be
www.facebook.com/fijnstofinderand

Alles voor de natuur

De voorbije jaren neemt mijn frustratie alsmat toe. Het aantal projecten waar de natuur beter moet van worden, is niet meer te tellen. Of het nu gaat om echte natuurinrichting, de bouw van een industrieel pand, een huis of appartementsblok, waterwerken of wegeninfrastructuur: bijna altijd krijgt de lokale natuur een opwaardering en daar kan de recreërende mens zijn voordeel mee doen. Maar die opwaardering is er vooral eentje in woorden, want als je ter plaatse gaat kijken, merk je dat diezelfde natuur er bijna altijd bekaaid vanaf komt. Nochtans zijn de betrokkenen er allemaal van overtuigd dat het om een goed project gaat, met opstekers voor mens en biodiversiteit. Ze zijn zo goedgelovig dat ze alles wat de vele *greenwashers* van deze tijd hen voorspiegelen voor waar aannemen. De journalisten die verslag uitbrengen, kunnen dit onvoldoende goed inschatten om een juiste weergave van de feiten te brengen. En dus zijn ook hun lezers ervan overtuigd dat dit weer het zoveelste mooie en goed uitgevoerde initiatief van een of andere vastgoedmaatschappij, openbaar bestuur of andere eigenaar is. Echter, als je de ware impact op de omgeving inschat, gaat het meestal om zeer magere beestjes. Dat komt grotendeels omdat omwonenden en andere gebruikers het zelf niet meer weten. Iedereen denkt dat het een goed project was, en daarmee is de kous af. Amen. Zonde, want de reeds drastisch achteruitgaande soortenrijkdom krijgt zo een nieuwe ezelstamp en gaat nog wat verder de dieperik in. Misschien moet het er maar eens van komen: een systematische biodiversiteitstest bij nieuwe projecten, want zo kan het niet verder. De lijst met mislukkingen is eindeloos. Een selectie kan op eenvoudig verzoek verkregen worden bij ondergetekende.

TEKST Herman Dierickx

In onze reeks *Van God weg* gaan we dieper in op de herbestemming van religieus erfgoed.

Street art in Paterskerk

Het indoorskateproject in de Paterskerk in Halle haalde de nationale media. Maar eigenlijk begon alles met de creatie van een monumentale muurschildering die een oase van rust uitstraalt in de leegstaande kerk in het stadscentrum.

TEKST Gerard Hautekeur • FOTO Filip Claessens

De provincie Vlaams-Brabant lanceerde een oproep voor *street art* projecten in leegstaande kerkgebouwen. 'De Paterskerk in Halle werd geselecteerd', verduidelijkt Loes De Dobbeleer van cultuurcentrum 't Vondel. 'In samenwerking met de jeugddienst hebben we een dossier uitgewerkt en kunstenaars aangeschreven. De keuze viel op Bart Smeets en Steve Locatelli. Eerst hebben zij een concept op papier gezet. Vervolgens hebben zij hun voorstellen teruggekoppeld naar het cultuurcentrum en het stadsbestuur, dat zijn fiat gaf aan de voorgestelde muurschildering.

'Op de hoge kerkmuren schilderden we grote kerkramen en creëerden met het schilderij het effect alsof je via die ramen uitzicht hebt op de jungle. Die natuurtaferelen in het kerkgebouw hebben iets mystieks', verduidelijkt Smeets. 'Het was een van mijn moeilijkste opdrachten. Eerst hebben we het ontwerp volledig op papier uitgetekend. Nadien hebben we met behulp van hoogtewerkers en mobiele liften het schilderij op de muur aangebracht. We zijn er een maand inten-

sief mee bezig geweest.' Smeets hanteerde de spuitbus, Locatelli de verfwasten. Met hun complementaire technieken speelden ze perfect op elkaar in. Het frisse groen van de natuurschilderij geeft kleur aan de grijze kerkmuren. De lichtinval uit de bovenste kerkramen schept speciale effecten.

PUBLIEKSRUIMTE

Het cultuurcentrum hield opendeurdagen en organiseerde workshops om het grote publiek met het kunstwerk in contact te brengen. 'Het street art project creëerde een sneeuwbaaleffect', aldus Loes De Dobbeleer en Gonda Sanders van het cultuurcentrum. 'Zo organiseerde Tourné mondiale hier een wereldfeest en een concert. Als onderdeel van Tourné mondiale hield vzw de Steunzool een sociaal restaurant. Bezoekers konden aan lange tafels aanschuiven voor de wereldkeuken.'

'Tijdelijk werd er een indoorskatepark aangelegd. De vzw Spectaculo van het jeugdhuis in Buizingen bouwde met houten paletten een bar die bruikbaar is voor allerlei evenementen en activiteiten, zoals de tentoonstel-

ling van de kunstacademie in combinatie met de muzikale optredens door de muziekacademie en de recente toneelvoorstelling. Al die verenigingen hebben via het street art project de Paterskerk ontdekt als publieksruimte.' De Paterskerk is op 14 februari 2019 aan de erediens onttrokken. De weg ligt nu open voor een nieuwe, definitieve herbestemming.

PLAATS OPEISEN

Het muurschildering inspireert ook de jonge kunstenaars Laurie Van Elsacker en Clint Van Hoorebeeck, die deelnemen aan het regionale kunstproject *Claim your space* van de jeugd- en de cultuursector in de regio Pajottenland-Zennevallei. Het regionale project geniet de steun van de provincie Vlaams-Brabant. Van Elsacker gaat kerkstoelen in de Paterskerk opwaarderen. Ze ontwierp het design voor de bekleding, haar collega stofteert ze. Ze tekende onder meer een paradijsvogel, een kameleon en een toekan. Met die onderwerpen legt ze ook het verband met de muurschildering. De kunstig gestoffeerde kerkstoelen lijken als stukjes van

DE

STREET ART IN PATERSKERK

Das Indoor-Skate-Projekt in der Paterskerk in Halle hat es in die nationalen Medien geschafft. Angefangen hat das Ganze aber mit der Schaffung eines monumentalen Wandgemäldes, das in der leer stehenden Kirche im Stadtzentrum eine Oase der Ruhe ausstrahlt. „An den hohen Kirchenwänden haben wir große Kirchenfenster gemalt und mit dem Gemälde die Wirkung erzeugt, als ob man durch diese Fenster auf den Dschungel hinausblickt. Die Landschaftsbilder im Kirchengebäude haben etwas Mystisches. Es war einer meiner schwierigsten Aufträge. Wir haben den Entwurf zunächst komplett auf Papier gezeichnet. Anschließend haben wir das Gemälde mit Hilfe von Hubarbeitsbühnen und mobilen Aufzügen an der Wand angebracht. Das hat uns einen Monat lang intensiv beschäftigt.‘ Allerlei Aktivitäten haben die breite Öffentlichkeit mit dem Gemälde und dem neuen Publikumsraum in der Kirche in Kontakt gebracht.

een ruimere puzzel. Van Elsacker gebruikt het thema natuur voor haar design van de nieuwe gordijntjes voor de biechtstoelen. Inspiratie haalt ze uit de jungle die is uitgebeeld op de muurschilderij.

Van Hoorebeek ontwerpt een aantal poefen. In zijn ontwerp voor de stoffering leunt hij nauwgezet aan bij de structuur en de kleur van de kerktegels. Beide kunstprojecten getuigen van precisiewerk. Van Elsacker en Van Hoorebeek zijn er trots op dat ze hiermee een stukje van openbare ruimte in de Paterskerk hebben opgeëist. Ze maken deel uit van een groep van twintig creatieve jongeren die her en der in de regio een muur, een braakliggend terrein of een ander stuk open ruimte hebben geclaimd en opgewaardeerd.

Op zaterdag 22 juni om 19 uur wordt het overzicht van de kunstprojecten voorgesteld in GC de Boesdaalhoeve (Sint-Genesius-Rode). De provincie Vlaams-Brabant heeft een fietsroute uitgestippeld die de verschillende kunstlocaties aandoet.

www.uplab.be

Gouden draadjes

Bij het aanbreken van de zomer duiken op zowat alle Vlaams-Brabantse markten de paellapannen op. Geur, kleur en smaak worden in dit gerecht gemaakt of gekraakt door de kwaliteit van het basisingrediënt: saffraan.

TEKST Tine Maenhout • FOTO Filip Claessens

Dit bijzondere product voert ons naar de Kempen tot in saffraanboerderij Belgische saffraan. Een veld met bloemen. Een plek waar in juli met veel liefde saffraankrokusbollen in de grond worden gestoken met één doel: de gouden draadjes die bij het invallen van de herfst in de kelken verschijnen. Rond die tijd worden de bloemen geplukt en de stampers minutieus uit de kern geknipt. Het is een bijzondere procedure waarbij ambacht en ecologische principes primeren om tot een product te komen dat gegeerd is onder de fijnproevers.

ZELF GEMAAKT

Van planten tot verwerking, alles gebeurt op de boerderij. Met veel zorg passeert elke bloem door de handen van eigenaars Linda Van den Bulck en Marc Leloup. De draden worden na de oogst in een oven van 40°C gedroogd tot ze 80% van hun gewicht verliezen waarna de draadjes een achttal weken in een hermetische gesloten pot op een droge plaats worden bewaard. Saffraan wordt het ‘rode goud’ genoemd vanwege de helderrode kleur van de stampers en uiteraard ook omwille van zijn prijs. 1 kg saffraan kost tussen de 30.000 en 40.000 euro. Voor 1 kg saffraan heeft men zo'n 180.000 bloemen nodig. Een arbeidsintensief product dus, zeker omdat er op de saffraanboerderij, buiten de voorbereidingen van de saffraanplantage, niets machinaal gebeurt.

GIN VAN SAFFRAAN

Het was nooit echt de bedoeling om boer te worden. Tot een hartinfarct er anders over besliste en Leloup op zoek moest naar een nieuwe professionele bezigheid die zijn hoofd en hart van meer zuurstof kon voorzien. Het werd de eerste en enige Belgische saffraanboerderij. En de liefde voor het product groeit nog elke dag, evenals de zoektocht naar nieuwe teeltwijzen en toepassingen. Een kwaliteitsvolle saffraandraad is helder- tot granaatappelrood en licht krokant. De exclusiviteit ligt niet enkel in de kwaliteit van de kostbare saffraandraaden. Ook hun boeiende experimenten leiden tot producten die als wereldwijde primeurs in de markt worden gezet, zoals hun artisanale SFFRN Gin, een London Dry Gin met saffraan van de boerderij die gedistilleerd werd op de *old fashioned way*. De saffraan gin is uniek, omdat de saffraan gedistilleerd werd en niet geïnfuseerd, zoals dat bij andere saffraangins gebeurt.

Leloup en Van den Bulck verdiepen zich ook in de geneeskrachtige eigenschappen van saffraan. De specerij wordt gebruikt tegen allerhande pijnen en infecties. In een klinisch onderzoek werd saffraan ook als heilzaam omschreven voor de behandeling van patiënten met Alzheimer en er gaan stemmen op dat saffraan even goed werkt als rilatine bij ADHD. Toch is het gebruik van saffraan niet onbegrensd. Voor medicinaal gebruik verwijzen ze dan ook door naar een arts of een medisch geschoold therapeut.

www.belgischesaffraan.be

Dieren zorgen voor mensen

In zorgboerderij Huppeldepup in Humbeek komen kinderen en volwassenen in gezelschap van dieren tot rust. Ze voelen zich gewaardeerd en vinden er een plek waar ze meetellen.

TEKST Tine Maenhout • FOTO Filip Claessens

De zorgboerderij zag het levenslicht tijdens een familiefeestje, waar initiatiefneemster Ellen Van Assche en de zus van haar schoonzus elkaar vonden in het idee om een kinderboerderij te openen. Meer zelfs, ze kozen voor een plek waar voornamelijk kinderen en volwassenen met een fysieke of mentale beperking terecht kunnen om in samenwerking met dieren te werken en te groeien. 'De ongeveer driehonderd dieren zijn enorm lief, respectvol en verdraagzaam', vertelt Van Assche.

DIEREN OORDELEN NIET

Onder begeleiding worden activiteiten met de dieren georganiseerd, zoals konijnknuffelen, rollebollen varken, schaapjes tellen en schatten zoeken in het kippenhok. Ook

dagelijkse taken zoals het verzorgen en voeren van de dieren worden gedaan. Een aantal mensen, die bijzondere zorg nodig hebben, werken op vaste dagen in de boerderij. Van Assche merkte doorheen de jaren dat de zorg voor dieren helend kan werken voor deze mensen. 'Dieren oordelen niet. Voor onze mensen is dat bijzonder belangrijk. De maatschappij is vaak te hard voor hen. Ze hebben het gevoel dat ze zichzelf niet mogen zijn en dat ze niet in de samenleving passen. Wanneer ze met de dieren aan het werk zijn, vallen alle verwachtingen en vooroordelen weg en kunnen ze zichzelf zijn. Zo ontstaat er ruimte voor groei en ontwikkeling. De mensen die bij ons werken, krijgen het gevoel dat ze er toe doen. Dat ze een plek hebben waar ze meetellen.'

INZICHT EN TROOST

Of het nu om de schapen, konijnen, paarden, waterschildpadden of Alpaca's gaat, iedere werknemer of bezoeker vindt bij de dieren een manier om tot rust te komen. 'De dieren zijn als spiegels. Op de zorgboerderij worden mensen met zichzelf geconfronteerd. Dat is een bijzonder maar niet altijd makkelijk proces, want ook verdriet en tegenslagen komen bovendrijven. Het kan ook bevrijdend werken. Moeilijke zaken krijgen ruimte om verwerkt te worden. Wat geweldig mooi is: de dieren bieden inzicht en troost, gewoon door er te zijn. Mensen vinden hier rust en kunnen zich ontwikkelen. Daarom doe ik dit. Het is waardevol om een plek aan te bieden waar mensen gewoon zichzelf kunnen zijn, waar het leven zijn gang kan gaan en onze bezoekers ruimte, begrip en rust vinden.'

DE MOBIELE BOERDERIJ

Huppeldepup biedt een ruime keuze aan activiteiten. Van Assche en haar team bieden bijvoorbeeld dierentherapie en Hippotherapie aan. 'Het contact met paarden kan bijdragen tot een aanzienlijke verbetering van de levenskwaliteit op fysiek, mentaal, psychisch en sociaal vlak. Het paard helpt om de cocon waarin personen met een handicap zich soms bevinden open te breken.'

Tijdens de schoolvakanties kunnen alle kinderen tussen 4 en 12 jaar bij Huppeldepup terecht voor boerderijkampen en iedere eerste zaterdag van de maand zwaaien de poorten open voor wie zin heeft om langs te komen. Daarnaast rukt de mobiele boerderij uit voor wie daar om vraagt. Scholen en rusthuizen doen een beroep op Huppeldepup om kinderen of ouderen een aantal uren in aanwezigheid van de dieren tot zichzelf te laten komen. 'Dat is soms grappig. Wanneer we onze konijntjes meenemen naar een rusthuis zijn ze rustig en zacht. De ouderen kunnen hen aanraken en aaien. In een kleuterklas daarentegen zijn ze door het dolle heen en zetten ze de boel op stelten, tot groot plezier van de kleuters. Alsof de dieren aanvoelen waar ze terechtkomen en weten wat nodig is voor de mensen bij wie ze vertoeven. Dat is bijna niet te doorgronden. Het is fijn om te zien welke geweldige resultaten deze ontmoetingen elke keer opnieuw opleveren.'

 www.huppeldepup-vzw.be

De link tussen muisjes en lelies

EXPO Wie denkt dat je voor meesterwerken in musea moet zijn, think again! Heel wat 'oude' kunst is gemaakt voor kerken, kloosters, kastelen en stadhuizen. Vlaamse Meesters in Situ zet die verborgen parels in de spotlight. Eén van de locaties is het Kasteel van Gaasbeek, dat uitpakt met een primeur. Nooit eerder kon je het monumentale altaarstuk van **Gerard Seghers** zien, want het hing in de Sint-Gertrudiskapel en die is wegens haar slechte staat gesloten voor het publiek. Boudewijn Goossens, die het in situ project voor Gaasbeek opvolgt, noemt het een meesterwerk van de Vlaamse barok. 'Seghers is een Antwerpse barokschilder die een tiental jaar jonger was dan Rubens. Wellicht heeft hij een opleiding gehad in diens atelier. Daarna trok hij naar Italië, waar hij werd beïnvloed door Caravaggio en zijn clair-obscur.'

Het *Visioen van de Heilige Gertrudis* werd rond 1625 geschilderd voor de kapel in opdracht van de kasteelheer. Niet toevallig, want de kapel is gebouwd aan de Sint-Gertrudisbron. Op

het schilderij zie je Gertrudis van Nijvel, die bekendstond om haar gastvrijheid tegenover pelgrims. Ze liet scholen en gasthuizen bouwen en zorgde voor armen en behoeftigen. De heilige werd ook aangeroepen tegen muizenplagen, vandaar het schattige ongedierte rond haar staf.

Gertrudis kreeg geregeld visioenen. Hier zie je haar met de heilige maagd. De witte lelies symboliseren haar zuiverheid. Dat inspireerde kunstenaar Peter De Cupere, die een geurinstallatie maakte voor het koetshuis, waar het schilderij te zien is. In het najaar wordt de kapel gerestaureerd, het schilderij kreeg wel al een grondige facelift. Je komt er alles over te weten via een audioverhaal. Een interactief touchscreen maakt de ervaring compleet. • VL

TOT 29 SEP

Vlaamse Meesters in situ: Gerard Seghers

Gaasbeek, Sint-Gertrudiskapel, www.vlaamsemeestersinsitu.be

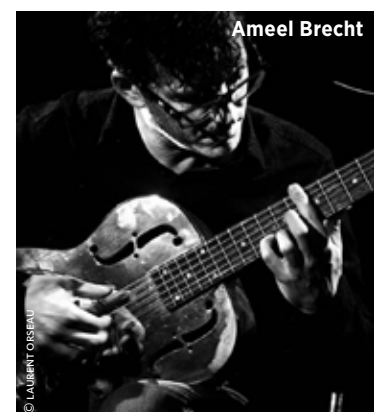
Clubconcert in kerk

MUZIEK Het seizoen van de kwaliteitsvolle Club 1700-concerten in Westrand Dilbeek wordt op een waardige manier afgesloten met een bijzondere act op een bijzondere locatie. In het kader van *De Blik van Bruegel*, het huldeprogramma naar aanleiding van de 450 jaar geleden overleden schilder, wordt het publiek in het kerkje van Sint-Anna Pede uitgenodigd voor een soloconcert van meester gitarist **Ameel Brecht**. De naar Schaarbeek uitgeweken Roese-larenaar was al eens te gast voor een Club 1700 maar toen als lid van het improcollectief Razen. Dit keer doet hij het helemaal op zijn eentje, als je tenminste zijn vrienden de gitaren niet meerekent. Op zijn solodebutplaat *Polygraph Heartbeat* (2018) staan negen composities voor akoestische steel resonator en steel mandoline. Omdat die stukken ook een beetje schatplichtig zijn aan de polyfone muziek, passen ze zo goed op deze gewijde en met geschiedenis overladen plek die Bruegel wellicht afbeeldde op *De parabel der blinden*. Al waagt de klassiek geschoolde muzikant zich ook aan flarden barokmuziek, ragtime en slidegitaar. • MB

VR • 7 JUN • 20.30

Ameel Brecht

Dilbeek, Sint-Anna-Pede, 02 466 20 30

Ameel Brecht

‘Afrika kan gerust zichzelf representeren’

EXPO *IncarNations* in Bozar toont klassieke en hedendaagse kunst uit Afrika. De tentoonstelling doet dat met een Afrocentrische blik, niet vanuit het dominante Europese perspectief dat we al eeuwen gewend zijn. ‘Ik hoop dat bezoekers na afloop een andere, open kijk op Afrika zullen hebben’, zegt kunstenaar en curator Kendell Geers.

In het begin van de tentoonstelling hangt Geers een landkaart van Afrika uit 1550. ‘Het continent staat er omgekeerd op: met het zuiden naar boven.’ Het werk stelt een eerste cruciale vraag over perspectief. Waarom ziet de wereldkaart eruit zoals we ze kennen? ‘Omdat ze zo door Europeanen is getekend. Het is een gewoonte die niet meer in vraag wordt gesteld.’

‘De rol van kunst is vragen stellen, niet antwoorden geven’, vindt **Kendell Geers**. ‘Kunst kan de wereld veranderen, één perceptie per keer. Daarom hoop ik dat de bezoeker na de tentoonstelling een andere kijk op Afrika zal hebben, één die open en genereus is, niet paternalistisch. Afrika is niet het continent van de liefdadigheid waar Europa het nog te vaak voor neemt. Het is complex en vol tegenstellingen. Er is armoede, maar ook rijkdom. Er zijn burgeroorlogen, maar ook vrede en voorespoed. Het telt 54 landen, waar meer dan 2.000 talen gesproken worden.’

KUNST ALS FILOSOFIE

Geers woont en werkt in Brussel, maar komt uit een blanke, Zuid-Afrikaanse familie. Voor *IncarNations* koos hij zo’n 150 werken uit de gigantische kunstcollectie van de Congolese verzamelaar **Sindika Dokolo**. ‘Er zit één werk van mezelf bij’, legt Geers uit. Het gaat om een *nkisi* of fetisj vol nagels, die hij in rood-wit afzetlint heeft gewikkeld. Het werk belichaamt de spirituele wereld van geesten en voorouders, en verwijst naar de complexe en oeroude relatie tussen Europa en Afrika.

Vanuit de *nkisi* en de omgekeerde landkaart heeft Geers de tentoonstelling in elkaar geweven: ‘Het ene werk leidde naar het andere. Het was als het weven van een idee.’ Vandaar ook de ondertitel: African art as philosophy. Vaak wordt kunst

uit Afrika puur om zijn esthetische kwaliteiten geroemd. ‘Vanuit zo’n perspectief op Afrikaanse kunst heeft Picasso bijvoorbeeld het kubisme ontwikkeld.’ Ofwel gaat het enkel om de betekenis van de objecten. ‘Dat was bijvoorbeeld de blik van de missionarissen en de etnografen.’ Geers ziet Afrikaanse kunst als een filosofie, waarin verschillende perspectieven samenkomen, én met een Afrocentrische blik. ‘Afrika heeft niemand van buitenaf nodig om zich te definiëren, zoals dat in

de loop van de eeuwen altijd is gebeurd. Het kan gerust zichzelf representeren.’

INTELLIGENT DEBAT

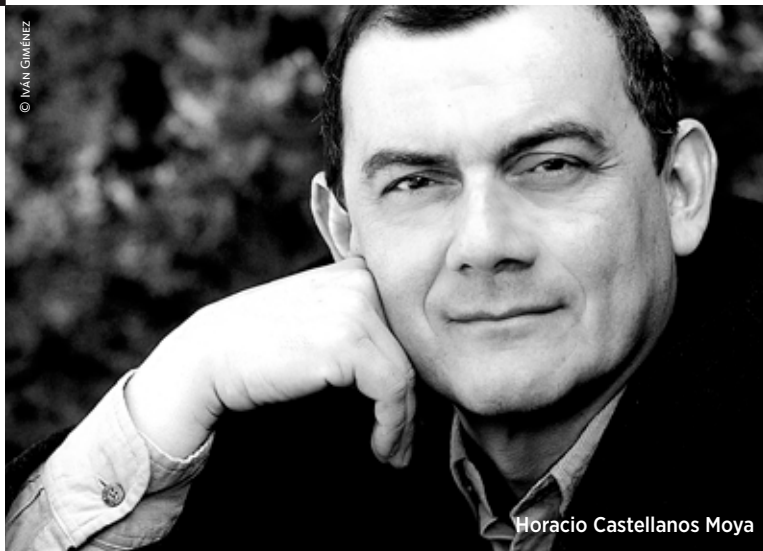
Geers gaat de heetste hangijzers niet uit de weg. ‘Zo laten we de expo eindigen met het vraagstuk van repatriëring: wat te doen met kunstvoorwerpen die soms met bruut geweld uit Afrika zijn gestolen? Ze sieren Europese collecties en komen op de Europese markt, maar eigenlijk horen ze in Afrika. Wat doen we daarmee?’ Hij besluit: ‘De tentoonstelling zal geslaagd zijn als ze leidt tot intelligent debat.’ • INES MINTEN

29 JUN TOT 6 OKT

IncarNations

African art as philosophy
Brussel, Bozar, www.bozar.be

Horacio Castellanos Moya

Valeria Luiselli

Latijns-Amerikaanse topauteurs op bezoek bij Passa Porta

‘Hier wil je bij zijn’

In juni komen Valeria Luiselli en Horacio Castellanos Moya naar Passa Porta. Een unieke, want erg zeldzame kans om twee uiterst belangrijke stemmen uit de Latijns-Amerikaanse literatuur aan het woord te horen.

TEKST Ines Minten

Naar verluidt heeft de muziekgroep Nirvana ooit in ons land opgetreden voor een bijna lege zaal. Enkele jaren later vulde hij de grootste zalen en festivalweiden en verwensten fans zichzelf dat ze dat eerste optreden hadden gemist. ‘Dat gevoel krijg ik nu ook een beetje bij deze twee auteurs’, zegt programmator Steven Van Ammel. ‘Vooral Moya is schier onbekend in Vlaanderen, omdat zijn werk nog niet naar het Nederlands is vertaald. Maar in zijn eigen taalgebied en onder romanisten is hij een halve heilige.’

MINDERJARIGE VLUCHTELINGEN

Valeria Luiselli zal bij iets meer lezers een belle-tje doen rinkelen. Twee jaar geleden publiceerde ze het vlamme essay *Vertel me het einde*, waarin ze de schrijvende manier hekelt waarop de VS met minderjarige Latijns-Amerikaanse vluchtelingen omgaat. Rond hetzelfde thema construeerde ze nu de lijvige roman *Archief van verloren kinderen*, die ze bij Passa Porta aan het publiek komt voorstellen. ‘Ze is een van de sterren van de huidige Latijns-Amerikaanse boom: een nieuwe generatie relatief jonge auteurs – dertigers en veertigers – waarvan zij de absolute voorloper is.’

AUTOFICTIE

Luiselli is Mexicaanse, maar woont al jaren in New York. Ze kent haar thema dus uit eerste hand. ‘Haar recentste roman is autofictie: het verhaal is niet louter autobiografisch, maar

ze heeft er wel veel elementen uit haar eigen leven in verwerkt.’ Ook *Vertel me het einde* lag al dicht bij haarzelf. In 2015 meldde ze zich aan als vrijwillige tolk voor vluchtelingenkinderen en -jongeren. De veertig vragen die ze hen standaard moest stellen, nam ze als basis voor haar essay. ‘Migratie wordt ongetwijfeld een van de rode draden door het gesprek. Een tweede thema wordt het verdwijnen van geluid. Het Mexicaans-Amerikaanse gezin dat centraal staat in het boek, onderneemt een *road trip* van New York naar Arizona, nabij de Mexicaanse grens. Ze willen er migranten helpen en verdwenen vluchtelingenkinderen opsporen. Maar de beide ouders zijn ook audiokunstenaars en onderzoekers op zoek naar sporen van verdwenen talen. Ook daarover zul je tijdens het gesprek iets vernemen.’

DRUKKENDE SFEER, ZWARTE HUMOR

Horacio Castellanos Moya verweeft verscheidene genres in zijn twaalfde roman, *Moronga*. ‘Voor een stuk is het een misdadroman, maar het is ook een historische roman over de burgeroorlog in El Salvador’, vertelt programmator Elisabeth Kovacs. ‘Qua ritme en sfeer doet het boek me vaak denken aan tv-series zoals *Breaking Bad*, *The Wire* of *The Sopranos*.’ Die drukkende, gedesillusioneerde sfeer pareert de auteur met humor, en dan vooral van de donkerste soort. ‘De humor maakt het geweld en het gewicht van de context en de geschiedenis draaglijk.’

SCHERPE KRITIEK

Moya is schrijver, journalist en hoogleraar. Hij ontvluchtte El Salvador in 1979, toen er een burgeroorlog uitbrak, en woonde sindsdien op verschillende plekken ter wereld. Momenteel doceert hij creatief schrijven aan de universiteit van Iowa in de Verenigde Staten. In *Moronga* beschrijft hij wat voor impact geweld en oorlog hebben gehad op de twee protagonisten. Beiden kwamen vanuit El Salvador in de VS terecht, een land met een obsessie voor veiligheid en videobewaking. Wordt universiteitsprofessor Erasmo Aragón daar zo paranoïde van? Of komt het door het trauma dat hij opdeed tijdens de burgeroorlog? Net als buschauffeur José Zeledón vluchtte hij voor de repressie en de terreur in zijn eigen land. Maar met de hypercontrolerende overheid van vandaag lijkt het leven in de Verenigde Staten soms benauwend sterk op hun verleden. ‘Het is Moya’s eerste roman die zich in de VS afspeelt’, vertelt Kovacs. ‘Je kunt hem lezen als een scherpe kritiek op het land.’

UNIEKE KANS

Geen van beide auteurs reist vaak naar Europa. Moya doet ons land kort aan op doorreis van Stockholm naar Toulouse. En Luiselli is bezig met een heel beperkte tournee door het continent. ‘Daarna zijn ze weer weg.’ Niet te missen voor al wie geïnteresseerd is in Latijns-Amerikaanse literatuur en recente geschiedenis.

VR • 21 JUN • 20.00

Valeria Luiselli

Brussel, Beursschouwburg,
www.passaporta.be

WO • 26 JUN • 20.00

Horacio Castellanos Moya

Brussel, Passa Porta,
www.passaporta.be

Collage

SINT-ANNA-PEDE Het Pajotse landschap inspireerde Pieter Bruegel de Oude. Zo staat het kerkje van Sint-Anna-Pede afgebeeld in zijn schilderij *De parabel van de blinden* en de watermolen van Sint-Gertrudis-Pede in *De ekster op de galg*. De gemeente Dilbeek viert Bruegel met de openlucht tentoonstelling *De Blik van Bruegel*. Langs een wandelparcours geven internationale kunstenaars, ontwerpers en theatermaker Josse De Pauw elk hun eigen interpretatie van het Bruegeliaanse landschap door een landschapsingreep, installatie of vertelling. Een van de realisaties is het fijn bedachte bezoekerspaviljoen van ontwerperscollectief Rotor in Sint-Anna-Pede. Aan de start van de wandeling leidt een pad je naar een vier meter hoge Thuyahaag, de haag die de typische Vlaamse woning omringt. Als je even afstand neemt en omhoog kijkt, zie je waarachtig mensen op de haag lopen. In het midden ervan ontdek je een opening en via een pad van betonklinkers kom je in een serre, een ruimte vol licht met ontvangstbalie en plantenborders van Landinzicht Landschapsarchitecten. Achter de haag klim je langs de trap van een bouwstelling tot boven de haag. Vanaf die hoogte zie je het landschap vanuit het perspectief dat Bruegel schilderde. Zoals Bruegel de Vlaamse landschapselementen verwerkte in zijn schilderijen, is het bezoekerspaviljoen van Rotor een collage van typische, hedendaagse elementen. De oprit van betonklinkers, haag, serre en bouwstelling integreren zich naadloos in het omgevende landschap. Eigen aan Rotor is dat het voor de bouw zoveel mogelijk met recuperatiematerialen werkte. Daarover lees je meer volgende keer. Breng alvast een bezoek aan de achterliggende toiletten. • TDW

i *De Blik van Bruegel* is een openluchttentoonstelling (tot 31 oktober) met 15 interventies van kunstenaars, designers en architecten in het landschap dat Bruegel inspireerde. Zie ook www.westrand.be

De Tour van Jef

EXPO De Tour de France vertrekt dit jaar in België en dat zullen we geweten hebben. Rond Le Grand Départ is een heel programma gebouwd met ook een culturele component, zoals de tentoonstelling van de foto's die **Jef Geys** maakte in de Tour van 1969. Geys overleed vorig jaar in zijn woonplaats in Balen, en was één van de belangrijkste Belgische hedendaagse kunstenaars van de twintigste eeuw. Zoals wel meer van zijn generatiegenoten was hij moeilijk in hokjes te steken en vond hij altijd weer een omweg langs de verwachtingen van het kunstcircuit. Hij cultiveerde zijn Kempense achtergrond en was niet onder de indruk wanneer hij moest opdraven voor Jan Hoet, op Documenta in Kassel of op de Biënnale van Venetië. Hij exploreerde alle mogelijke media, waaronder ook de fotografie. Zo besloot hij op een dag om zich in het koersmilieu te begeven. En zoals het een visionair kunstenaar betaamt, koos hij daarvoor de Ronde van Frankrijk van 1969 uit: de eerste Tour die Eddy Merckx wist te winnen, en die nu vijftig jaar later in Brussel wordt herinnerd met een rit op zaterdag 6 juli en een ploegtijdrit op zondag 7 juli. Geys volgde

het peloton twee weken van dichtbij, maar was niet zozeer geïnteresseerd in het podium, de finishlijn of de winnaars. Hij concentreerde zich eerder op de toeschouwers, de fietsen en de volg-wagens. Op de 67 zwartwitfoto's, die tot 1 september gratis te zien zijn in het Paleis voor Schone Kunsten, duiken de renners, waaronder Eddy Merckx, dus eerder op als figuranten. • MB

TOT 1 SEP
Jef Geys. De Tour de France van 1969

Brussel, Bozar, www.bozar.be

Jezelf herkennen in de blik van de andere

FILM Begin jaren 70 was er niet alleen de legendarische film *A Space Odyssey* waarin Stanley Kubrick je, op de tonen van prachtige muziek, meevoerde naar de verre uithoeken van het heelal. Er was ook *Solaris*, een Russische sciencefictionfilm van **Andrej Tarkovski**, waarin je kon kennismaken met de mysteries van de planeet Solaris. Die laatste film is terug in de filmzalen. In een geresatureerde versie die in grote lijnen trouw is gebleven aan het originele verhaal. De *remake* is nog steeds een verhaal dat je uitnodigt om de aarde te verlaten en in te schepen voor een verre ontdekkingsreis in de ruimte. Een reis die weliswaar meer over de menselijke psyche zal onthullen dan van de mysteries

van het heelal. Het hoofdpersonage is een psycholoog die voor een bijzondere opdracht de ruimte wordt ingestuurd. Zijn missie? Er zien achter te komen wat de dood van drie wetenschappers in het ruimtestation veroorzaakte. Dat ruimtestation bevindt zich in een baan rond de planeet Solaris. Een planeet met een oceaan met bijzondere krachten die - naar het schijnt - je wensen in vervulling kan laten gaan. Zijn zoektocht in het ruimtestation wordt dan ook een vreemde ervaring. Hij ontmoet er zijn overleden vrouw met wie hij als het ware een nieuwe relatie begint. Is dit een ontspoorde herinnering? Een uiting van een onvervulde wens? Melancholie naar het verleden? Of een verlangen

om zijn verleden in schoonheid te kunnen loslaten? Of misschien zijn onbewust verlangen om de menselijkheid van zijn vrouw in zich te blijven dragen? In ieder geval, het zijn de vragen die de film oproept. Ze geven aan dat de mens, hoe geavanceerd en hoogtechnologisch zijn toekomst ook mag worden, in de eerste plaats nood heeft aan iemand aan wie hij zich kan spiegelen. In de blik van de andere jezelf herkennen, is dat niet de meest bijzondere ontdekkingsreis die we kunnen maken? • ND

DI • 18 JUN • 20.30

Solaris

Grimbergen,
CC Strombeek,
02 263 03 43

Word natuurgids

VORMING De natuur zit vol verhalen. Zou jij die graag vertellen? Natuurgroepering Zonewoud (NGZ) en Natuurpunt organiseren een opleiding tot natuurgids in GC de Bosuil in Jezus-Eik. De cursus duurt een jaar (van september tot juni) en bevat zowel theorie, praktijk als een stage. Als natuurgids in spe ontdek je hoe dieren, planten en hele landschappen samenleven. Al snel krijg je meer oog voor wat er rondom je groeit, kruipt en rondloopt, en hoe het dat precies doet. Bovendien krijg je een stevige basis ecologie en natuurbeheer. Veel *hotter* kunnen de topics vandaag niet zijn... De natuur leer je niet kennen uit boeken en papier. Daarom trekken de cursisten geregeld met ervaren gidsen naar natuurgebieden in de buurt. Een verhaal vertel je uiteraard aan anderen. Daarom leer je ook hoe je een boeiende wandeling uitstippelt en uiteenlopende groepen warm maakt voor de natuur.

Wat na de opleiding? Gespecialiseerde natuurgidsen vind je in alle takken van de natuurbehouds- en milieubeweging. Overheden en organisaties doen almaar vaker een beroep op hen. De opleiding is erkend als specialisatie binnen de gidsenopleiding van Toerisme Vlaanderen • IM

i Inschrijven kan via www.natuurpunt.be/agenda. Leden van Natuurpunt en NGZ krijgen korting.

Een rolmodel voor de Brusselse jeugd

MUZIEK The hardest working man in de Belgische muziekwereld is een Brusselse rapper. Nadat Zwangere Guy straks Rock Werchter op gang trapt, speelt hij op Couleur Café een thuismatch. Het begin van een festivalzomer die al even zot lijkt te gaan worden als zijn snelle doorbraak.

In een mum van tijd is **Zwangere Guy** uitgegroeid tot een fenomeen dat tot ver buiten de Brusselse ring reikt. Zijn debuutalbum *Wie Is Guy?* verscheen op 1 maart en kwam meteen op één binnen in de Vlaamse albumlijst. Tijdens twee uitverkochte concerten in de Ancienne Belgique bewees hij daarna dat ook live de flow goed zit. De optredens waren seizoenhoogtepunten die schwing en diepgang combineerden, geen sinecure in de hiphopwereld. Ketten van alle leeftijden gingen mee op en neer. Guy's openhartige, op rijm gezette autobiografie is nochtans niet bestemd voor gevoelige zielen. Gorik Van Oudheusden - zo werd hij 31 jaar geleden geboren in Ukkel - moest ervoor afdalen in de diepste krochten van zijn psyche. Zijn *laid-back rhymes* zijn bij momenten aardsdonker. Maar tussen de zwans en de zelfverheerlijking hakt zoveel authenticiteit er vooral messcherp in. Een houvast voor een generatie Brusselaars die met hun frustraties ook geen blijf weten.

MEER DAN PRAATJESMAKER

Zwangere Guy werpt zich op als de aanvoerder van een nieuwe lichte urban artiesten die fier zijn op hun *Brussels state of mind*. Tot vorig jaar kenden ze hem nochtans vooral als een praatjesmaker, die graag het middelpunt van de belangstelling opzoekt en ook wel een boodschap heeft. Nu is het andersom. 'Nu leren ze dat er achter die praatjesmaker iemand schuilt die ook echt heeft geleefd', zegt Van Oudheusden. 'Ik hou zelf van artiesten die oprecht zijn, en daar komt soms

een traan bij kijken. Ik kon niet enkel een plaat maken over hoe goed ik het nu heb, ik moest het ook hebben over het ontwrichte gezin waaruit ik kom en mijn gewelddadige stiefvader.' Eén zin op de plaat doet hem direct huilen, zegt hij. *Kon ik terug, dan gaf ik zus direct een beter leven.* 'Ik ben egoïstisch geweest, heb toen het thuis fout liep iedereen achtergelaten. Hiphop is mijn redding geweest. Zonder hiphop hing ik nu al jaren aan een knoop. Dat is mijn waarheid. Rappers verkopen al te vaak valse bullshit.'

EIGEN BAAS

Op *Wie Is Guy?* blikt Van Oudheusden terug op zijn jeugd, die zich zowat overal in en rond Brussel afspeelde. Ook zijn schoolloopbaan spreekt boekdelen. 'Ik heb lang in de sociale woonblokken in Ganshoren gewoond, maar ook in Jette, Molenbeek, Schaarbeek, Koekelberg en Zellik. Eerst zat ik op school in De Gouden Regen, in Ganshoren. Het middelbaar ben ik begonnen bij MMI-Parnas, nu Don Bosco, in Groot-Bijgaarden. Daar ben ik blijven zitten. Vervolgens ging het naar het Atheneum in Koekelberg. Daar ben ik buiten gegooid. Ik was krapuul, had slechte punten, rookte te veel wiet. Thuis was er amper sociale controle. Ik belandde op het GTSM in Merchtem, waar ik een half jaar metaalbewerking heb gedaan. Dan hebben ze mij overreden en ben ik een half jaar niet naar school kunnen gaan en ben ik uiteindelijk gestopt. Toen is thuis alles om zeep gegaan.

© ELIE CARP

Op mijn veertiende ben ik begonnen als dakwerker, op leercontract. Tien jaar heb ik op de werf gestaan. Daar heb ik discipline gekweekt. Pas later ben ik in avondschool bedrijfsbeheer gaan studeren, zodat ik mijn eigen baas kon worden.'

REVANCHEGEVOELENS

Nadat hij ook nog aan de slag was in de AB, als afwasser en hulpkok, en als jeugdwerker is hij nu voltijds rapper en runt hij zijn eigen bedrijf. Daar horen ook lichte revanchegevoelens bij, geeft hij toe. *Maanden in de studio aan dit geschreven / Jaren aan de zijlijn rustig toegekeken*, klinkt het in *Energy* over de tijd toen

hij onder de radar, hollend van de ene naar de andere job, zijn skills verbeterde en zijn netwerk uitbreidde. In de eerste plaats als mc van de Brusselse rapcrew STIKSTOF, die pionierde met Nederlandstalige hiphop in Brussel. Hun derde album *Overlast* was vorig jaar al een kleine sensatie. Ook zijn eigen mixtape *Zwangerschapsverlof Vol.3* bulkte twee jaar geleden van de ambitie. 'Ik geniet ervan anderen uit te dagen, om het voor mezelf warm te houden. Ik wil altijd de beste zijn, en de origineelste, doen wat nog niemand heeft gedaan.'

Zo heeft de Brusselse jeugd eindelijk het urban rolmodel beet waar het al jaren naar smakt en dat even laconiek als geloofwaardig

het typerende *je m'en foutisme* versmelt met de vanzelfsprekende diversiteit van de grootstad. Na het eerste festivalweekend van de zomer gaat het onder andere nog naar Dour, Dranouter, de Lokerse Feesten en Lowlands, want ook in Nederland noemen ze Zwangere Guy intussen de koning van de Belgische hiphop. • TOM PEETERS

i 'Wie Is Guy?' wordt verdeeld door Universal. *Zwangere Guy* opent Rock Werchter op donderdag 28 juni en speelt op vrijdag 29 juni op Couleur Café. Zie ook www.rockwerchter.be en www.couleurcafe.be

Der Crêpe Automaat

Zomers kunst- landschap

Waar kan je deze en de komende maanden naartoe met de kinderen? Voor juni kunnen we jou alvast het evenement *SuperVliegSuperMouche* aanraden. Na zeven eerdere succesvolle edities is dit festival in het Park van Vorst een klassieker geworden. Meer dan dertig Brusselse organisaties presenteren in openlucht en in tentjes acrobatie, muziek, theater, beeldende kunst en magie voor kleuters en lagere schoolkinderen. De toegang tot dit milieubewuste festival is gratis, het gros van het programma is woordloos of tweetalig, picknicken mag, en met de Superbuvette is er ook een fairtradebar.

In juli en augustus kunnen kinderen tussen 5 en 12 jaar zelf aan de slag. Westrand in Dilbeek organiseert in de zomermaanden tal van workshops onder de noemer *Kleine Bruegels* voor verschillende leeftijdscategorieën (5 tot 8, 9 tot 12 en 5 tot 12 jaar). Die hebben allemaal een link met het leven en werk van Pieter Bruegel en worden gegeven door professionele begeleiders. Zowel wie geïnteresseerd is in beeldende kunst, illustratie, dans, spelen als in filosofie, vindt er zijn gading. • MB

8 EN 9 JUN • 12.00
SuperVliegSuperMouche

Brussel, park van Vorst,
www.supervliegsupermouche.be

JUL & AUG
Kleine Bruegels

workshops
Dilbeek, CC Westrand,
02 466 20 30

PODIUM

LITERATUUR

DI • 4 JUN • 20.00
Griet Op De Beeck
 auteurslezing
 Asse, Oud Gasthuis,
 02 456 01 60

VR • 21 JUN • 20.00
Valeria Luiselli
 Brussel, Beursschouwburg,
www.passaporta.be

WO • 26 JUN • 20.00
Horacio Castellanos Moya
 Brussel, Passa Porta,
www.passaporta.be

MUZIEK

DO • 6 JUN • 20.00
Niet voor het laatste
 Rob de Nijs
 Zaventem,
 CC De Factorij,
 02 307 72 72

VR • 7 JUN • 20.30
Ameel Brecht
 Dilbeek, Sint-Anna- Pede,
 02 466 20 30

KLASSIEK

ZO • 2 JUN • 11.00
Melina-kwartet
 aperitiefconcert
 Overijse,
 CC Den Blank,
 02 687 59 59

FILM

DI • 4 JUN • 20.30
Duelles
 Grimbergen,
 CC Strombeek,
 02 263 03 43

DI • 11 JUN • 20.30
At Eternity's Gate
 Grimbergen,
 CC Strombeek,
 02 263 03 43

DI • 18 JUN • 20.30
Solaris
 Grimbergen,
 CC Strombeek,
 02 263 03 43

VR • 5 JULI • 22.00
Mira, de teleurgang van de Waterhoek
 openluchtfilm
 Wezembeek-Oppem,
 GC de Kam,
 02 731 43 31

EXPO

TOT 2 JUN
In memoriam. Antoon De Ridder
 Asse,
 Oud Gasthuis,
 02 456 01 60

TOT 2 JUN
Places of Home
 Tine de Wilde
 Wemmel,
 GC de Zandloper,
 02 460 73 24

5 TOT 23 JUN
Eindejaarsexpo Academie De Boeck
 Asse,
 Oud Gasthuis,
 02 456 01 60

TOT 23 JUN
Prenten in de eeuw van Bruegel
 Brussel, Bozar, www.bozar.be

29 JUN TOT 6 OKT
IncarNations
 African art as philosophy
 Brussel, Bozar, www.bozar.be

TOT 30 JUN
Lenny Nijssen
 Kam kiest voor Kunst
 Wezembeek-Oppem,
 GC de Kam,
 02 731 43 31

TOT JUL
Waves and Traces
 Joke Raes
 Dworp, tijdens de openingsuren,
www.destelheide.be

TOT 12 JUL
Unequal Scenes
 Johnny Miller
 Zaventem, CC De Factorij, 02 307 72 72

TOT 28 JUL
Next Generation, Please!
 Brussel, Bozar, www.bozar.be

TOT 28 JUL
Feast of Fools. Bruegel herontdekt
 Gaasbeek, kasteel van Gaasbeek,
www.feastoffools.be

9 TOT 25 AUG
Koninginnen van de koers
 Sint-Pieters-Leeuw,
 CC Coloma, 02 371 22 62

TOT 1 SEP
Jef Geys. De Tour de France van 1969
 Brussel, Bozar, www.bozar.be

TOT 23 SEP
Before or after
 Anetta Mona Chişa & Lucia Tkačova
 Grimbergen,
 CC Strombeek,
 02 263 03 43

TOT 29 SEP
Vlaamse Meesters in situ: Gerard Seghers
 Gaasbeek, Sint-Gertrudiskapel,
www.vlaamsemeestersinsitu.be

ROB DE NIJS (6/6)

AT ETERNITY'S GATE (11/6)

PLACES OF HOME (TOT 2/6)

VORMING

DO • 6 JUN • 19.30
Bruegel op je bord
Herne, HC Herne,
www.bruegelvertekend.be

OP STAP

ZO • 9 JUN • 14.00
Licht in het bos
Hoeilaart, Bosmuseum, www.ngz.be

ZO • 14 JUL • 14.00
Zomers wandelen en genieten
Hoeilaart, Bosmuseum, www.ngz.be

ZO • 11 AUG • 14.00
Vleermuizen in Groenendaal zoeken
Hoeilaart, Bosmuseum, www.ngz.be

VARIA

TOT 2 JUN
ArTiesTenToer
Tervuren, verschillende locaties,
www.artiestentoertervuren.be

ZA • 15 JUN • 14.00
One world
Zaventem, CC De Factorij,
02 307 72 72

ZA • 15 JUN • 14.00
Archeologiedagen
Grimbergen, het MOT, 02 270 81 11

ZA • 22 JUN • 9.00
Tropiscala
Overijse, Markthal,
www.tropiscala.be

28, 29 EN 30 JUN
Couleur Café
Brussel, Atomiumsquare,
www.couleurcafe.be

29 EN 30 JUN
Visueel festival visuel
Sint-Agatha-Berchem,
GC De Kroon, 02 482 00 10

2 TOT 6 JUL
Vlaamse week
Wezembeek-Oppem,
GC de Kam, 02 731 43 31

5, 6 EN 7 JUL
Gooikoorts Internationaal Folkfestival
Gooik, centrum,
www.gooikoorts.be

VR • 6 JUL • 20.15
Vlaanderen Feest
Asse, Markt, 02 456 01 60

12 EN 13 JUL
Vijverfestival
Dilbeek, gemeenteplein,
www.vijverfestival.be

13 EN 14 JUL
Brosella folk & jazz
Brussel, Groentheater,
www.brosella.be

ZA • 3 AUG
Strapätzen
Sint-Pieters-Leeuw, Rink,
www.strapätzen.be

MA • 19 AUG • 17.30
Jaarmarktfestival Wemmel
Wemmel, festivaltent
aan het gemeentehuis,
02 460 73 24

30 AUG TOT 1 SEP
Plazey
Brussel, Elisabethpark,
www.plazey.be

ZO • 1 SEP
Gordelfestival
focusgemeente Dilbeek
Verschillende locaties,
www.gordelfestival.be

De Vlaamse feestdag wordt
in de Rand en in Brussel gevierd!
Het programmaoverzicht vind
je op www.vlaanderenfeest.eu
en www.brusseldanst.be

VACATURE

vzw 'de Rand' zoekt
algemeen directeur

www.derand.be/nl/news/4382/vacature-algemeen-directeur-vzw-de-rand

Volg ons ook op
www.facebook.com/RandKrant
en www.randkrant.be

INCARNATIONS (29/6 TOT 6/10)

COULEUR CAFE - DJ BLACK MAMBA (28,29 EN 30/6)

JAARMARKT (19/8)

MOOISTE PLEK IN LIBERIA

De hoofdstad Monrovia.

FAVORIETE GERECHT

Fufu (een brij van maniok).

MOOISTE HERINNERING

De hoop in de ogen van de Liberianen.

Blijven doorzetten

Aletha Wallace was vijftien jaar toen ze op de vlucht sloeg voor de burgeroorlog in Liberia. 'Ik wist niet waar ik zou belanden. Ik wist alleen dat ik daar weg moest om in leven te blijven.'

TEKST Nathalie Dirix • FOTO Filip Claessens

Vandaag, veertien jaar later, woont ze samen met haar echtgenoot en twee kinderen in Hoeilaart, de gemeente waar ze in maart 2019 de prijs 'Vrouw van het Jaar' in ontvangst mocht nemen.

DOORZETTEN

In 2004 vluchtte Wallace met haar neef en tante naar België. Er woedde een hevige burgeroorlog in Liberia. 'Wanneer ik beelden van Syrië of Jemen zie, herbeleef ik mijn verleden. In zo'n oorlogssituatie volg je je overlevingsinstinct. Het bracht mij naar Ivoorkust en vervolgens naar België, waar ik in een OKAN-klas (Onthaal Klas voor Anderstalige Nieuwkomers, n.v.d.r.) in Wervik terecht kwam. In het begin voelde ik me verloren. Snel drong het tot me door dat het leren van Nederlands mijn redding zou zijn. Het was nochtans niet evident

om die nieuwe taal onder de knie te krijgen.' Maar geen haar op haar hoofd dacht eraan om op te geven. Ze zou het pad dat ze ingeslagen was, verderzetten. Haar doorzettingsvermogen leverde haar een bachelor op in de agro- en biotechnologie en een master in management en beleid van de gezondheidszorg. 'Ik was vastberaden om de onderwijskansen die ik kreeg ten volle te benutten. Als je voor iets wil gaan en blijft doorzetten, wordt er veel mogelijk.'

KANSSEN NEMEN EN GEVEN

Als meisje van vijftien zonder je ouders aankomen in een land waar je niemand kent, hoe overleef je dat? 'Door een nieuwe familie op te bouwen met de mensen van het land waar je verblijft. De eerste jaren heb ik in een tehuis voor jonge vluchtelingen geleefd. Met velen van hen heb ik nog steeds een hechte band. Familie

EN

A FAMILY IS MORE THAN FLESH AND BLOOD

Aletha Wallace was 15 years old when she fled the civil war in Liberia. 'I had no idea where I'd end up. All I knew was that I had to get out of there to stay alive.' Today, 14 years later, she is living with her husband and two children in Hoeilaart, the municipality where she was awarded the 'Woman of the Year' prize in March 2019. Imagine arriving as a 15-year-old girl without your parents in a country where you don't know anyone – how could you survive such an experience? 'By building a new family with the people in the country where you're living. For the first few years I lived in a home for young refugees. I still enjoy a close relationship with many of them. For me, family is not limited to blood relationships. I see a family as the group of people you truly care about.' Wallace is actively involved in the non-profit organisation Leef Foundation, whose aim is to offer opportunities to children in Liberia.

beperkt zich voor mij niet tot bloedverwantschap. Ik zie familie als de groep mensen om wie je oprecht geeft.' Het was pas in 2016 dat Wallace naar Liberia is teruggekeerd en haar ouders heeft teruggezien. 'Het was een vreemde ervaring om terug in mijn vaderland te zijn. De drukte en het gebrek aan organisatie stoorden me. Eigenlijk voelde ik me als een toerist in eigen land. Het was een onwennig gevoel. Ik was blij dat ik terug naar België kon. Die reis heeft wel mijn verlangen aangewakkerd om iets terug te doen voor Liberia. De kansen die ik in België heb gekregen, wil ik teruggeven aan de jongeren van Liberia.'

EEN NIEUWE GENERATIE ONDERNEMERS

Wallace vertelt hoe de onderwijsinfrastructuur in Liberia tijdens de burgeroorlog heel wat schade heeft opgelopen. Ook de armoede is toegenomen. 'In 2015 ben ik gestart met het verzamelen van schoolboeken. In die periode groeide ook het idee om een vzw op te richten voor toegankelijk en kwalitatief onderwijs. Samen met anderen Liberianen in Vlaanderen en Liberia hebben wij de vzw Leef Foundation opgericht. Ons uitgangspunt? Kinderen in Liberia kansen geven en zo een nieuwe generatie ondernemers opbouwen.' Ze voegt eraan toe dat Liberia, zoals zovele landen in het Afrikaanse continent, een rijk land is wat grondstoffen betreft en tegelijkertijd ook zo'n arm land. Onaanvaardbaar, toch? Ze klinkt vastbesloten om aan die scheefgetrokken situatie iets te doen. 'Ik voel me gelukkig als ik iets voor mijn medemens kan doen. Als ik merk dat mijn inspanningen zaken in beweging zetten, dan geeft me dat energie om door te gaan.' Vaak is het pas na haar voltijdse dagtaak en nadat haar kinderen in bed liggen dat ze tijd kan maken voor haar initiatieven in Liberia. Het zegt veel over haar inzet en de reden waarom deze vastberaden dame in Hoeilaart tot 'Vrouw van het Jaar' werd uitgeroepen.